

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 INLICHTINGENDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
 ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
 TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering   **Rente-Verzekering.**

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage“

Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: Voor-Indische koelies in Suriname. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen.

Voor-Indische koelies in Suriname.

In dit weekblad werd 12 Juli l.l. aan het verslag der Surinaamsche Bank over het afgelopen jaar ontleend, dat de toeyoer van koelies uit Britsch-Indië eerlang door een aldaar genomen regeeringsbesluit onmogelijk zou worden gemaakt, terwijl het jongste nummer mededeelde, dat tot de afschaffing van „het systeem van arbeid onder contract voor immigranten“ thans inderdaad door de Britsche Regeering op aanbeveling van het Indische Gouvernement is besloten.

Overbekend is, dat het geringe bevolkingscijfer van Suriname, nog geen 100.000 zielen, op een oppervlak zoo groot als dat van Java, aanzienlijk dient te vermeerderen, wil de kolonie tot bloei komen en haar kosten dekken. Wel is zij, voor den aanvoer van landbouwkrachten, sedert de komst der Javanen, niet meer geheel afhankelijk van Britsch-Indië. Wel zou uit een staatkundig oogpunt gevaar kunnen ontstaan uit de aanwezigheid van een overgroot aantal Britsch-Indiërs binnen de kolonie, zoo lang onze wetgever blijft verzuimen om diegenen onder hen, welke op den duur Suriname tot blijvende woonplaats kiezen, of althans hun nageslacht, door opneming in ons staatsverband te onttrekken aan het Britsche gezag. Maar de omstandigheid, dat de planters steeds voortgaan met nieuwe koelies uit Voor-Indië aan te vragen, bewijst, dat de Javanen dezen geenszins verdringen of overbodig maken en dat dus een sluiting van den aanvoer door de Britsche Regeering

een zeer ernstig struikelblok in den weg zou werpen aan onze veelzijdige en kostbare pogingen, reeds sedert jaren aangewend, om Suriname een waardige plaats te geven naast Nederlandsch-Indië.

Als tegengifft voor den afstand van onze geheele „Vaste Bezittingen ter Kuste van Guinea“, werd ons, bij afzonderlijk verdrag van 8 September 1870, de aanwerving van werkkrachten uit Britsch-Indië voor Suriname, voor minstens 3½ jaar, toegestaan. Wel zijn die lang verstreken en kan het verdrag thans worden opgezegd voor na een termijn van 18 maanden, maar sedert heeft onze Regeering aan Engeland een gelijken dienst bewezen en zulks zonder eenigen tegendienst te vragen of te verkrijgen.

De Gefedereerde Maleische Staten n.l. lijden aan hetzelfde gebrek als Suriname: gebrek aan bevolking, inzonderheid aan werkkrachten voor den landbouw. Terwijl nu de aanwerving in Nederlandsch-Indië voor het buitenland verboden is, tenzij krachtens uitdrukkelijke machtiging van den landvoogd, is men ten slotte gezwicht voor den aanhoudenden drang der Regeering te Singapore en heeft de aanwerving voor het schier-eiland Malakka toegestaan. Gelukkig tot wederopzegging toe, en zonder dat deze gunst in een verdrag is neergelegd.

Telkens geven onze opvolgende regeeringen waardevolle troeven uit handen, zonder er iets door te verkrijgen van den vreemde, nu tegenover Engeland en Frankrijk, dan ten opzichte van Duitschland en Japan en zelfs ten aanzien van Portugal en Siam. Machteloos staan wij daardoor telkens, wanneer wij op onze beurt van andere regeeringen nieuwe gunsten hebben te verzoeken of besteding van reeds verleende vrijheden. Misschien ligt de fout in gebrek aan overleg tusschen de verschillende departementen en afdelingen van bestuur, gebrek aan overzicht van het geheel of in de ontstentenis van het besef, dat men ook *neen* behoort te kunnen zeggen.

In dit geval intusschen ligt de troef nog op tafel

en kan teruggenomen worden, want evengoed als onze Regeering voor Malakka een uitzondering heeft gemaakt op het verbod van aanwerving voor den vreemde, kan de Britsche Regeering haar Indische onderdanen naar Suriname blijven laten trekken.

Zij kan dit niet alleen, maar zij behoort dit ook te doen; en onze Regeering heeft de macht in handen om dit te bereiken.

's-Gravenhage, 12 October 1917.

Dr. HENDRIK MULLER.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

De Indo-Europeaan.

Van de hand des heeren W. de Cock Buning verscheen in *Het Bondsblad*, orgaan van den Indischen Bond, een serie van 5 artikelen over den Indo-Europeaan, van welke artikelen er ons slechts 2 bereikten. Drie gingen er verloren, hetzij door den zich-het-recht-om-alles-te-doorzoeken-aanmatigenden censor, hetzij door de op razernij gelijkende duikbooten-actie.

Toch willen we er een en ander uit meedeelen, daar er gedachten en uitspraken in voorkomen, die eenigszins anders luiden dan die, welke aangaande den Indo den laatsten tijd openbaar gemaakt werden.

In de beide voorafgaande artikelen schijnt de hr. d e C. B. het gehad te hebben over de werkende Indo-klasse; in het derde der reeks verklaart hij geen rekening nog te houden met de groote groep van beroepsloozen en gedegenereerden, die bij het pauper-vraagstuk zijn aandacht zullen hebben, al vormen ze op politiek terrein een deel van de meest ontevreden elementen.

Hij heeft op het oog dat betere deel der Indo-klasse, dat in politieke zaken de leiding heeft, de natio-

PERRY & CO.

Dekstoelen

Hut } koffers
 Mail }

Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT 20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

nalisten, wier politiek ideaal is de spoedige afscheiding der koloniën van het moederland. „Hun streven naar gelijke vrijwording van alle rassen is gebaseerd op de verwachting, dat deze rassen in staat zullen zijn dit land rechtvaardiger en gelukkiger te regeeren dan de Nederlandsche overheerscher.”

Door hen werd echter niet voldoende rekening gehouden met het feit, dat de verschillende klassen en volksgroepen der inboorlingen geen voldoende saamhoorigheidsgevoel hebben, dat bijzondere klasse- en groepsbelangen hun nationalisme overheerschen en dat het gebrek aan economische kracht, de totale afwezigheid van wetenschappelijk onderlegde mannen, krachtige staatslieden, kooplieden, ondernemers, en maatschappelijke leiders in de eerste tientallen van jaren „een onafhankelijk volksbestaan” onmogelijk maken. Van gelijke politieke belangen kan eerst dan gesproken worden, als de enorme economische verschillen door de ontwikkeling van 't Javaansche volk meerdere gelijkheid van maatschappelijke belangen meebrengt. En dit kan geschieden ook al handhaaft de Indo zijn meerderwaardigheid als werkkracht en zijn economische superioriteit door veelvuldiger en beter gebruik te maken van de middelen, die hem daartoe ten dienste staan en door bestrijding van die gebreken en neigingen, welke hem daarbij in den weg staan.

Dit doende kan de Indo evengoed in den Javaan een broeder zien en hem de hand reiken om, zelf stijgende, hem te steunen in zijn streven naar economische en politieke ontwikkeling. Door gaande tot het bespreken van de fouten van den Indo, merkt schrijver op, dat in het oog gehouden moet worden, dat men in Indië evenals in Nederland te maken heeft met de groote categorie van erfelijk belastingen en geestelijk minderwaardigen en in Indië in des te sterker mate „doordat het kruisingsproduct in vele gevallen afstamt van onontwikkelde, laagstaande ouders of voorouders.”

Toch blijft juist het verwijt van indolentie of zorgeloosheid, lusteloosheid, onverschilligheid, geestelijke traagheid met, als gevolg, gebrek aan zelftucht en volharding.

Een uiting van traagheid des geestes is de zorgvuldig gekoesterde opvatting, dat hun levensomstandigheden te wijten zijn aan tegenwerkende invloeden van buiten-af. Zelden steken ze de hand in eigen boezem en klakkeloos nemen ze phrasen over als achteruitstelling van den Indo, onherroepelijke ondergang tengevolge van Inlandsche mededinging, enz.

Juist was het antwoord, dat I s b e n e l onlangs in het *Bat. Nbl.* gaf aan een Indo, die hem vroeg, waarom hij zich slechts het lot aantrok van den Javaan, toen hij schreef: „De Indo-Europeaan behoeft onze hulp niet, noch die van andere hem welgezinde elementen. De Wet is voor hem precies gelijk als voor mij. Wat de Wet hem niet heeft geschonken, kan ik, noch wie ook hem geven. Indien hij achteruit wordt gesteld, is 't omdat hij zich achteruit laat stellen; indien hij in zijn rechten bekort wordt, dan is 't, omdat hij zich daartegen niet verzet.”

Slechts eigen inspanning en krachtontwikkeling kunnen den Indo blijvend van nut zijn. De werkkraft, ontwikkeld door Indo-Europeesche officieren, bestuursambtenaren en planters, is een bewijs, dat de indolentie bestreden kan worden. Machtige wapens hiertoe zijn hygiëne, opvoeding en concurrentie. De toenemende zorg voor woningtoestanden en hygiëne zal niet alleen den Javaan, doch ook den Indo ten goede komen.

Met de opvoeding, die van hem zelf moet uitgaan, staat het anders gesteld, en traditie en gemakzucht zijn een beletsel hem van zijn verkeerd inzicht te overtuigen.

In gezinnen, waar de moeder een Inlandsche is of een dicht daarbij staande halfbloed, is meest alleen sprake van voeding, doch niet van opvoeding. Een en ander wordt in de hand gewerkt door de opvatting, dat meisjes niet veel behoeven te kennen. Zelf hecht hij aan algemeene ontwikkeling door gaans ook weinig en hij getrouwt zich zelden de moeite een meer dan oppervlakkige kennis te verwerven van zaken, die hem belang inboezemen.

In het laatste nummer der serie gaat schr. na, wat er in den loop der jaren gedaan is, om den Indo in de gelegenheid te stellen met meer kans op slagen den strijd om het bestaan aan te kunnen binden. Daartoe somt hij op welke inrichtingen van onderwijs Indië rijk is, welke alle ook toegankelijk zijn voor den minder bedeelde Indo.

Tevens gaat hij na wat er gedaan is en nog wordt gedaan om het pauperisme onder de Indo's te bestrijden.

Nadat dit zich als politiek-oekonomisch vraagstuk aan de Regeering had opgedrongen, is aan de oplossing daarvan veel gearbeid, hoewel met weinig resultaat, wat aan de beperkte eischen der Indische arbeidsmarkt en aan de geringe medewerking der Indo's zelf toegeschreven werd. „Pa” van den Steur bracht het pauperisme in nauw verband met het concubinaat in de kazerne en het verregaand geknoei met kinderen, die vaak zonder behoorlijk onderzoek als Europeaan worden ingeschreven. De pogingen met landbouwkolonies mislukten jammerlijk. Ook die om Indo-paupers aan het werk te krijgen bij de

Landsdrukkerij, het Marine-Etablissement en den Constructiewinkel gaven geen bevredigende resultaten. Het is volgens schr. dan ook een onbegonnen taak om te trachten deze mislukten er weer boven op te helpen.

Het jongere geslacht echter kan en moet gered worden. De kinderen moeten door de invoering van leerplicht tot leeren gedwongen worden. Door plaatsing in opvoedingsgestichten, desnoods in tucht-scholen, moeten ze aan slechte en bedervende invloeden onttrokken worden. De weeshuizen kunnen o.a. door instelling van afzonderlijke afdelingen voor kinderen beneden de vijf jaar, verbeterd worden terwijl het gewenscht is afzonderlijke opvoedingsgestichten in 't leven te roepen voor halfweezen en verwaarloosde kinderen, wier vader, moeder of voogd in staat is een behoorlijk kostgeld te betalen.

Van de overdracht van armenzorg aan de Lokale Raden verwacht schr. verbetering, mits er voldoende geld is.

„Moge er nog veel te doen overblijven in het belang van den Indo, van verwaarloozing van zijne belangen door de Regeering van Ned. Indië is geen sprake meer.

Bestaansmogelijkheid van industrieën in Indië.

Reeds dikwijls is de bevreesing geuit over het feit, dat er in Indië geen papier gemaakt werd, terwijl toch de grondstoffen ervoor ongetwijfeld aanwezig zijn. Dat in de naaste toekomst daarin verandering komen zal, mag ongetwijfeld verwacht worden, als we de berichten lezen over ontluikende industrieën. In het *Soer. Hbl.* troffen we een bericht aan over de Industriele Compagnie, gevestigd op Bagong te Soerabaja, welke cartonages en zeep fabricceert.

De resultaten van dit bedrijf, de ervaringen, erbij opgedaan en de vindingen, erbij toegepast, toonen aan, dat Indië, het gebied van ongekende rijkdommen, menige industrie zou kunnen voeden. Dat in een kolonie, tot nu toe voornamelijk als landbouwgebied geëxploiteerd, men zich op carton- en zeepindustrie is gaan toeleggen, is te danken aan de omstandigheid, dat de grondstoffen voor deze bedrijven in ruime mate aanwezig zijn, waardoor geen vrachten en invoerrechten de exploitatie drukken.

Toen de vervaardiging van carton ondernomen werd, werden de berekeningen van rentabiliteit gebouwd op een ongelimiteerde hoeveelheid grondstoffen, welke in Indië werden geacht aanwezig te zijn w.o. den vezelafval, een weinig kostbare en in ruime mate verkrijgbare grondstof en de bamboe. Dan zijn er bepaalde rietsoorten welig groeiend en ook goede eigenschappen voor de papierfabricage toonend. Verder dienen als grondstoffen van Borneo alang-alang en verschillende houtsoorten genoemd te worden.

In streken, waar de grondstof in ruime mate voorhanden is, zouden fabrieken in 't leven te roepen zijn vor half-stof, welke een ruim afzetgebied zouden kunnen vinden in Australië, waar de invoer van papier verboden is, doch niet die van de half-stof.

De mogelijkheid om van de cartonage naar het pakpapier over te gaan, is ook reeds overwogen, en zoowel de noodige ruimte daarvoor benooidigd als de machines heeft de Industriele Compagnie zich verschaff.

Op het oogenblik levert de I. C. per maand 600.000 vellen carton aan de zoutverpakking, 6 miljoen kaartjes aan verschillende spoor- en tramweg-maatschappijen, terwijl ze haar eigen zeep-industrie en tal van particuliere lichamen van cartonages voorziet.

In dezelfde fabriek zou zonder groot bezwaar ook wit papier vervaardigd kunnen worden, doch daarvoor is chloor van een bepaald gehalte noodig, dat uit Europa betrokken, in Indië aangekomen 2/3 van haar intensiteit verloren heeft. Had onze kolonie slechts een chemische industrie, zoo zouden verschillende andere takken van nijverheid zich voorspoedig kunnen ontwikkelen.

Chloor kan in Indië zeker evengoed bereid worden als caustic soda en het vet, dat noodig is voor de vervaardiging van alle zeepen.

De productie van de door bovengenoemde maat-

Windsheimer
Mineraalwater
Prima Tafelwater.

Hoofdagenschap voor Nederland
Vrolijkstraat 128 - Amsterdam,
Tel. Zuid 4265 en Zuid 6990.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,
SPRAAKLEERARESSSEN TE
AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916
behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lessen per week.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoort te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSMA.

GESCHER & KEMPER

:: **Magazijnen** ::
ter Complete Meubilering

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

Aanbevelend,
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

Au Corset Gracieux.
G. W. COPPERS.

DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.

ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.

ARNHEM,
Ketelstraat 24, Telef. 1495.

DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.

LEIDEN,
Maarsmansteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest
uitgebreide
Corsetten-Magazijnen
zowel in
de goedkoopere als
duurste soorten.

schappij afgeleverde zeep neemt steeds toe en liep van f5000.— in 1910, over f89.000 in 1914 naar f245.000 in 1916.

Neemt men in aanmerking, dat er van dit product op Java en Madoera per jaar voor f 1.700.000 wordt ingevoerd, zoo ziet men, dat er voor verbruik in eigen land heel wat geplaatst zou kunnen worden.

En vooral nu, door den nood in Nederland en de oorlogvoerende landen, de invoer zoozeer verminderd is, is het scheppen en bevorderen van inheemsche industrieën dringend noodzakelijk.

Afscheidsrede van Gouverneur van der Plas.

Aan de *Deli-Courant* ontleenen we een en ander uit de rede, uitgesproken door Gouverneur v. d. Plas, toen hij het bestuur neerlegde, over wat hij noemde het belangrijkste gewest der koloniën. Zijn bestuurs-taak der O. v. S. viel samen met een tijdperk van ongeëvenaarden bloei en ontwikkeling, wat hij met enkele feiten staaft. In het laatste decennium verdubbelde ongeveer de bevolking, zoowel van de hoofdplaatsen als van het gewest; de laatste van ongeveer 1/2 miljoen tot bijna een miljoen; verdubbelde ook het aantal werklieden op de ondernemingen en wel van bijna een tot tweemaal honderd-duizend; deed een rubbercultuur in dit gewest haar intrede, welke omvang en beteekenis, gerekend naar de resultaten, welke binnen eenige jaren zijn te verwachten, 2—3 maal zoo groot zijn als de tabakscultuur, de kurk, waarop voorheen Deli dreef; werd het Deli Spoorwegnet zeer aanzienlijk uitgebreid en wel naar Siantar en Tandjong Balei; ontstond de afdeling Simeloengoen en de Karolanden; werd het wegennet aanzienlijk uitgebreid en verbeterd en kwamen nieuwe uitergewestelijke verbindingen tot stand; werd het noord Belawan—Oceaanhaven gesproken; deed de centralisatie haar intrede; werd de politieke verhouding tot de Inlandsche Zelfbesturen grondig herzien, met gevolg o.m. de instelling der landschapskassen met dier miljoenenbudget.

En de toekomst blijft aan dit land; daarvan ben ik vast overtuigd, aldus de hr. v. d. Plas.

Uit alles kan men opmaken, dat men slechts wacht op het einde van den wereldkrijg om opnieuw de hand aan de ploeg te slaan.

Maar moeilijker en moeilijker wordt de bestuurs-taak.

Allerwege actie en reactie; het woelt en het bruist in alle lagen der maatschappij en iedere dag haast plaatst ons voor nieuwe vraagstukken.

Opheffing der scheidingsboomen tusschen de verschillende rassen; unificatie van rechten en lasten; het streven naar zelfbestuur; belastingen en heeren-diensten; het financiële evenwicht; het zijn alte-gader problemen, het eene al moeilijker dan het andere, waartegenover de Regeering zich ziet geplaatst, en waarbij zij moet kunnen vertrouwen op de voorlichting, de ervaring, maar bovenal de alge-heele toewijding harer voornaamste raadgevers, de hoogste gezaghebbers in de gewesten.

Wat dit laatste punt betreft, bleek de hr. v. d. Plas het te betreuen, dat ondanks de zooveel nauwer technische verbindingen, er veelver verwijdering ontstaat tusschen de centrale Regeering en de gewes-telijke bestuurshoofden, terwijl zoovele geen of geen genoegzame verantwoordelijkheid dragende perso-nen, die minder hart en gevoel, doch meer de materie laten gelden, zich meer en meer tusschen beide trachten in te dringen.

Uit de O. I. Mail.

Bezoek van den G.G. aan Bandoeng.

Hierover lezen wij in de jongste mailbladen o.m.: Om kwart over acht op 3 Aug. j.l. vertrok het landvoogdelijk echtpaar per auto van Tjipanas, slechts vergezeld van freule Von Schmidt auf Alten-stadt en den adjudant Byl de Vroe, luitenant ter zee.

Zijne Excellentie chauffeerde den 53 paal langen weg zelf. Men passeerde te omstreeks 11 uur Bandoeng en reed dadelijk naar Lembang door, teneinde er het tarweveld te bezichtigen, door den heer Bothma aangelegd en dat, ter grootte van een halve bouw, zoo goed slaagde.

Het bezoek duurde circa een half uur. Het resul-taat der proef om tarwe te verbouwen schéen den landvoogd zeer te verheugen; Zijne Excellentie be-loofde eventueel steun te zullen verlenen om deze cultuur uit te breiden.

's Middags bezocht het gezelschap de Caoutchouc-fabriek.

De directeur, de heer van Rijn, leidde den Land-voogd rond, die de eindfabricatie van een auto-bui-tenband meemaakte. Vervolgens bezocht Z. Ex. onder leiding van burgemeester Coops een tweetal kampongs om daarna een bezoek te brengen aan de Chineesche school, waar de kinderen het landvoog-delijk echtpaar toezongen.

Spoedig hierop vertrokken de Landvoogd en Me-vrouw van Limburg Stirum naar het oostelijk deel der stad, teneinde daar het nieuwe bouwterrein te bezichtigen.

Den volgenden morgen volgde de G.G. de races om na de lunch te half twee, per auto naar Tjipanas terug te reizen.

Van Loewoe.

Zooals bekend, is de gouverneur van Celebes naar aanleiding van den moord op den zendeling Van de Loosdrecht, naar Loewoe vertrokken. Ter zake kan de *Mak. Crt.* van 1 Aug. nog het volgende mede-deelen:

De gouverneur kwam den 30en Juli met een mili-taire patrouille te Tandoeng aan en ontmoette daar den assistent-resident van Loewoe, die den dag te voren 5 verzetslieden had neergelegd.

De oorzaak van den moord op den heer Van de Loosdrecht moet gezocht worden in het optreden van de zending en het bestuur tegen het dobbelen en heeft vermoedelijk plaats gehad op aanstoken van het landschapshoofd van Baloesoe, die zich aan allerlei knevelarijen had schuldig gemaakt. Dit hoofd werd gevangen gezet. De gouverneur en de assistent-resident trokken door het landschap Ba-loesoe. Alle hoofden, op 3 kamponghoofden na, meldden zich. Evenzoo de 13 personen, die het plan hadden gesmeed om den zendeling te vermoorden.

De bevolking stak overal de witte vlag uit. De hoofden verleenden alle mogelijke medewerking. Den 31 Juli arriveerde de gouverneur te Rante Pao.

Een Joodsche gemeente te Batavia.

Te Batavia is een Joodsche gemeente opgericht. Het kerkbestuur, bestaande uit de heeren Mr. I. Hen als voorzitter en S. Biet Jr. als secretaris, heeft een circulaire gericht aan de geloofsgenooten tot steun en tot toetreding.

De redenen, die tot die oprichting hebben geleid, bestonden voornamelijk in de bij verschillende hier gevestigde Joden gevoelde behoefte om elkander en andere Joden bij te staan in ernstige gebeurtenissen des levens. Het spreekt van zelf — en de in de oprichtingsvergadering vastgestelde statuten stipu-leeren dat uitdrukkelijk — dat de nieuwe gemeente haar arbeidskring niet zal mogen beperken, doch zal trachten te voorzien in de ethisch-religieuze, ritueele, zoowel als religieus-sociale behoeften van alle Joden in N. I., behalve op plaatsen, waar, later, eveneens een Joodsche gemeente mocht worden ge-vestigd.

Het heeft reeds voorloopige stappen gedaan tot aankoop van een Joodsche begraafplaats en zal zoo spoedig mogelijk de zorg op zich nemen voor de Joodsche militairen en onbemiddelde doortrekken-den.

Daarbij neemt de gemeente op zich de begrafenis-zorg, de ziekenzorg, de armenzorg enz., waartoe waarschijnlijk vaste commissiën zullen worden in-gesteld.

Plannen zijn aanhangig tot den bouw van een synagoge met bijgebouwen, waaronder een werk-gebouw, speciaal om een pied à terre te geven aan militairen een doortrekkenden, enz. waar dezen een omgeving wacht, die hen afhoudt van omgang en vermaak van minder allooi.

Missie Lieftrinck.

De komst ter Sum. Westk. in het begin van dit jaar, lezen wij in de *Sum. Post*, van den heer Lief-trinck, die een geheel nieuwe periode in het bestuur der buitenbezittingen inwijdde, heeft ten gevolge gehad, dat op het gelijktijdig rijstplanten dit jaar veel minder werd gelet. Een van die nieuwe inzich-ten is het minder bemoeien van overheidswege met de particuliere belangen van den inlander, dan als tot dusver steeds het geval is geweest. Het gevolg was een verminderde rijsttopbrengst.

De *Java-Bode* deelt mede, dat besloten is de uit-breiding van de rijstcultuur in de afdeling Korin-tji, Djambi, ter hand te nemen. Korintji moet het geheele gewest van rijst kunnen voorzien. Moet die uitbreiding nu ook maar zoo tot stand komen zonder

Instituut ROELIJN
Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage
Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.
Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden
PROSPECTUS OP AANVRAGE. . . . .
. . . . .GRATIS VERKRIJGBAAR

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
TANDARTSEN.
FREDERIK HENDRIKLAAN 45.
Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

„Hindia Poetra”
Alg. Ind. Tijdschrift en Orgaan der
„INDISCHE VEREENIGING”,
uitsluitend Holl. tekst, onder redactie van
S. SURYA NINGRAT.
De verschenen compl. 1ste
Jaargang, is in beperkt aantal,
alsnog verkrijgbaar à f 5.—.
Belangrijke artikelen van Nederlanders
en Indiërs!
DE ADMINISTRATIE,
Fahrenheitstr. 473, Den Haag.

N.V. Inrichting voor Physische Therapie
„WINTERNITZ”
Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.

Alle Physische Hulpmiddelen: Waterbehandeling, haute Fréquence, Electricisch Viercellenbad, Lichtbad, Vibratie, Kunstzon, enz.
Nauheimer-, Wiesbadener-, Carlsbaderkuren.
UIT- en INWONENDE PATIËNTEN
(ook rustbehoevenden, herstellenden en zenuwzieken).
Spreekuur van 9¹/₂—10¹/₂, des morgens.
J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts,
Gedel. Commissaris.
J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts,
Geneesheer-Directeur.

The Ph. van Ommeren Corporation
of New York.
42 Broadway New York
belast zich met expeditie en verschepping van
goederen van
Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten
van anderen aard.
Nadere inlichtingen worden gaarne ver-
strekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
.....VERHUIZINGEN.....
HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

..... **Melkinrichting** .....
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683
„PASTEUR”
Scheveningen, Neptunustr. 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

bemoedenis van overheidswege met de part. belangen van den inlander?

De S. I. te Medan verzocht den heer Liefcrinck ook op de Oostkust een onderzoek in te stellen. Het antwoord luidde: „nu niet, misschien volgend jaar.”

Samenwerking gewenscht.

In een open brief in de bladen geeft de corresp. van de ver. van amt. b. h. binn. best. voor de residentie Kediri, van Pelt, te kennen, dat hij het niet eens is met het standpunt der afd. Kedoe, die inlandsche ambtenaren niet tot de vereeniging wil zien toegelaten. Juist nu is samengaan noodzakelijk.

Nu diepe stroomingen de volksziel beroeren, nu de Javaan ontwaakt uit den eeuwenlangen sluimer van onderworpenheid en indolente docieliteit, nu is er werk aan den winkel voor een vereeniging van mannen, door hun arbeid in staat die stroomingen te peilen.

Slechte Tijden.

De N. S. Cour. vernam, dat in den laatsten tijd de rietbranden in de afdeeling Panaroekan zeer toenamen. Vooral leden de fabrieken Wringinanom en Pordja er van. Bij de eerstgenoemde waren onlangs 40 bouws verbrand. Daarbij werd geen ketrangan (licht) verkregen. De administrateurs met een syndicaatslid hebben bij den resident geklaagd. Deze zou de afdeeling bezoeken. Vermoedelijk zouden afdeelingen gewapende politie op de benadeelde suikerfabrieken worden gedetacheerd. De N. Soer. Cri. weet de oorzaken van de rietbranden aan den ongunstigen economischen toestand, waardoor ook de andere misdrijven in de streek onrustbarende vermeerderen. De padiogst was grootendeels mislukt. Daarvan was een prijsstijging van de levensmiddelen het gevolg, soms met 100 pCt.

Landbouwschool voor Inlanders.

Binnenkort wordt te Tjiandjoer geopend een Landbouwschool voor Inlanders. Er is reeds een bedrag van f10.000 toegestaan voor de eerste inrichting dier school.

Fancy-Fair Van Deventer.

De fancy-fair voor de oprichting van een Van Deventerschool te Semarang heeft ongeveer negen duizend gulden opgebracht.

Het. N. I. O. G.

Op eene begin Aug. j.l. door het N. I. O. G. belegde vergadering, waarbij het woord gevoerd werd door het schoolhoofd Oldemans en den directeur der H. B. S. Stokvis, werd een motie aangenomen, bepleitend de afschaffing van het toelatingsexamen H. B. S. voor candidaten, die een getuigschrift van het betr. schoolhoofd konden overleggen.

Voor de Djokjasche en Semarangsche kunstkringen.

De op 4 Aug. j.l. te Djokja gegeven voorstelling van het Javaansche tooneelstuk *Soemantri Ngenjer*, door den Prins Pakoe-Alam aan de leden van de kunstkringen te Jogja en Semarang aangeboden, slaagde uitstekend zoowel wat het spel als de schitterende costuums betreft.

„De Indiër”.

De vereeniging „Insulinde” is er niet in geslaagd om f20.000 bijeen te brengen voor de voortzetting der uitgave van het dagblad „De Indiër”. Een Chineesche kongsi zou waarschijnlijk bijspringen.

De eerste Kolentrein.

De eerste kolentrein vertrok begin Aug. van Tandjong naar Moeara Enim.

Het gouvernement aanvaardde de optie op de kolenvelden van het Lematang-syndicaat nabij Tandjong. Gedurende zes maanden zullen de ingenieurs het object onderzoeken.

„Indië Weerbaar”.

Naar *De Javabode* uit Tjimahi verneemt, zou aldaar een vergadering worden belegd onder leiding van den luitenant-kolonel J. van der Weijden, ten einde het oprichten eener plaatselijke afdeeling der vereeniging „Indië Weerbaar” te bespreken.

De heer H. Quispel zal doel, enz., dier vereeniging uiteenzetten.

In de te Medan gehouden vergadering van *Je Maintiendrai* werd besloten aan het vrijwilligerskorps het vaandel te schenken, waartoe de Landvoogd toestemming heeft verleend.

De uitreiking zou 31 Aug plaats hebben.

Voorts werd besloten dat „Je Maintiendrai” zich zal aansluiten bij de nieuwe vereeniging „Indië Weerbaar”, indien de laatste bereid is tot wijziging van het huishoudelijk reglement en wel zoodanig, dat „J. M.” zelfstandigheid kan behouden.

Er zullen geen afgevaardigden naar de vergadering van „Indië Weerbaar” worden gezonden.

Vermoedelijk zal binnenkort een inzameling worden gehouden voor den aankoop van een vliegma-chine.

De Japansche Gasten en Goederen.

Het persbureau „Aneta” verneemt, dat uit Djokja vertrokken waren naar Soerabaja zestien Japansche schoolmeesters en vier dito kooplieden.

De vreemde bezoekers bezochten o.a. ook de Boro-Boedoer.

De *Javabode* meldt, dat een vertegenwoordiger der firma B. OrNSTEIN en Co. te Yokohama, die in

Japan van wege den Nederlandschen Gezant belast is met den aankoop van goederen voor het N. I. Gouvernement, binnenkort Java zal bezoeken ten einde met de verschillende departementshoofden besprekingen te houden.

Suriname.

Suriname van 31 Juli ontleent aan de *Pan American Magazine* van Juli het volgende:

„Wij vestigen de aandacht op zekere bijzonderheden van de Long Beach Conferentie, onlangs te New York gehouden:

Daar was b.v. het denkbeeld van Staats-Secretaris Lansing, dat de Ver. Staten en Midden Amerika wederzijds een onderzoek zouden instellen naar de hulpbronnen voor voedselverschaffing van de landen van de Caraïbische Zee en Zuid Amerika, niet alleen met het oog op verscheeping naar het Noorden van zulke artikelen als de Ver. Staten in grootere hoeveelheden zullen eten, doch ook om de productie en den reservevoorraad te verhoogen van voedingsmiddelen, waaraan de Amerikanen wel is waar nog niet gewend zijn, doch welke, wanneer in groote hoeveelheden geteeld en voor bederf bewaard, den aankoop door die streken zou kunnen voorkomen van Amerik. voedingsmiddelen, welke in Amerika zelf zeer noodig zijn. Noord-Amerika verscheept thans voedingsmiddelen als koren, meel en boonen naar deze landen, waaronder er zijn, die tot de vruchtbaarste der wereld behooren.

Een middel moet gevonden worden, zegt de heer Lansing, waardoor de landen van de Caraïbische Zee en Zuid Amerika hun eigen hulpbronnen zullen ontwikkelen, zoodat zij zulke aanvoeren niet meer zullen behoeven. Met een grooter productie van in het eigen land geteelde zwarte en bruine boonen of van wortels als cassave, yams, pataten of rijst en mais, zullen de zuidelijke landen geen beroep op de Vereenigde Staten behoeven te doen voor voedingsmiddelen, welke de oorlogvoerende landen dringender noodig hebben, daar er geen arbeiders over zijn om den grond te bebouwen. Hier is de gelegenheid voor de vruchtbare deelen van de West-Indiën en Zuid Amerika om de wereld en zichzelf van voedsel te helpen voorzien. Als de zuidelijke landen een dubbele hoeveelheid boonen, cassave, yams, pataten willen verbouwen en deze naar de Ver. Staten en Canada verscheepen, zouden wij ze ook kunnen leeren eten. Wij koopen reeds alle bacoven en cocosnoten, die verscheept kunnen worden, maar deze zijn niet de grens van mogelijke voedingsmiddelen.

De zuidelijke landen moeten zich weren of, vrees ik, zullen zij in de naaste toekomst honger lijden.”

* * *

In een tweetal artikelen in zijn nummers van 14 en 17 Augustus tracht het blad *Suriname* aan de hand van de cijfers in het Koloniaal Verslag aan te tonen, dat het niet mogelijk is het percentage van de bevolking dat den landbouw uitoefent, hooger op te voeren zonder handen voor de overige bedrijven te kort te komen en dat ten onrechte aan de bevolking verweten wordt, dat zij van den landbouw afkeerig is.

Tegen den gang der bewijsvoering hebben wij geen bezwaar, maar zij berust op cijfers, waarin wij geen vertrouwen stellen. Een betoog als het blad geeft zou eerst dan waarde hebben, als daaraan een behoorlijke volkstelling vooraf ging. Edoch, het Surinaamsche Bestuur wil het groote nut hiervan niet inzien.

* * *

In ons nummer van 11 October namen wij een brief van den heer J. J. Leys, Directeur van het landbouwonderwijs in Suriname, aan *De Standaard* over, waarin de schrijver voorstelt Hollandsche jongens naar Suriname te brengen, om daar den landbouw uit te oefenen. Wij meenden, dat de heer Leys niet au sérieux behoefde genomen te worden. Nu ons evenwel gebleken is, dat er lezers zijn, die dit wel doen, vestigen wij hun aandacht op een ingezonden stuk in de *N. R. Ct.* van 20 October — Avondblad A — van de hand van een West-Indisch Bestuursamb-

P. M. BROEKMANS
16, 18 Koningsplein 20, 439
AMSTERDAM.

Uitrustingen
voor O. en W. Indiën
voor Civiel en Militair.
(Oudste huis).

Vraagt geïllustreerde Catalogus.

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS”
OPGERICHT 1906.
Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage.
Katalogus met alle afbeeldingen à f 1.- p. st. pl. porto.

Kunsthandel ..... **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
.....DEN HAAG ....Telefoon H. 8757

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
’s-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

Met Premievrije Polis tegen inbraak bij Nieuwe Eerste Nederlandsche Oudste Inrichting van dien aard te 's-Gravenhage.

Directie: L. J. L. SCHAS, Oud-Kap. der Gren. C. P. KOENE, Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.
Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijftstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTBREMER SIGAREN .....
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

P. B. VAN MOORSEL & CO

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

tenaar, die „enkele kanteekeningen” — maar zeer rake! — maakt op des heeren *Leys*' brief.

De f 100.000, die de heer *Leys* voor de uitvoering van zijn plan noodig heeft, zullen hem voorloopig wel niet gegeven worden. Koloniaal Bestuur en Regeering zullen wel wijzer zijn.

* * *

Naar *De Surinamer* verneemt, wordt een groote reorganisatie van de ambachtsschool te Paramaribo voorbereid. De school zal komen onder het bestuur van het Departement van Onderwijs, zoodat zij eene gouvernementinstelling worden zal. Ook zal het praktisch onderwijs meer op den voorgrond komen, terwijl het theoretische aanmerkelijk zal worden verminderd. De avondlessen worden afgeschaft.

Eindelijk! Een 18-tal jaren geleden schreef de toenmalige Inspecteur voor het onderwijs — zie den „Catalogus der Nederl. W. I. Tentoonstelling te Haarlem”, 1899, blz. 52 —: „Naar mijn gevoelen zal eerst dan eene voldoende organisatie van het ambachtsonderwijs verkregen worden, wanneer het Gouvernement de zaak geheel in handen neemt. Op den duur zullen particuliere krachten onvoldoende blijken tot instandhouding van een goede ambachtsschool en naarmate de particuliere bijdragen verminderen — hetgeen na eenigen tijd zonder twijfel te wachten is — zullen de subsidiën uit de koloniale kas moeten stijgen.”

* * *

Voor hen, die in dergelijke studien belang stellen, vestigen wij de aandacht op een zeer uitvoerig artikel van Felix van Luschen „Ueber Schüssler mit Fallriegeln” in het „Zeitschrift für Ethnologie”, 48 Jahrg. 1916, Heft VI, p. 406—429.

Gelijk bekend zijn zulke sloten, ook bij de negers in Suriname gebruikelijk, overgebracht uit Afrika. Het artikel bevat een schat van afbeeldingen.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Anti-Dessascholen en Import. Een „Inzender” in de *Sinar Djawa* betoogt, dat deze onderwijsinrichtingen eigenlijk niet dringend noodig zijn; zij brengen slechts voordeel aan de tokhouders, die potlooden verkopen, waarmede de leerlingen gaarne de bovenzakjes van hunne baadjes versieren. Kinderen van landbouwers worden er tot kleine manders gefabriceerd, die het landbouwbedrijf zelve niet uitoefenen, er de voorkeur aan geven, hunne sawahs tegen lagen prijs aan de fabrieken te verhuren. Zoo zal langzamerhand alle bouwgrond met suikerriet beplant worden en de kleine man zal ter voldoening zijner levensbehoeften van het buitenland afhankelijk zijn. Het ware beter — meent schrijver — in de plaats van die dessascholen, ambacht- en landbouwonderwijs aan de bevolking te geven, opdat de Inlander leere zich zelf te helpen en niet afhankelijk te zijn van import. Indien er dan verder gezorgd wordt dat de landbouwer ongestoord zijn bedrijf kan uitoefenen, de dessahoofden niet te spoedig en gestreng overgaan tot het innen van de belastingen, opdat de dessaman den tijd zal hebben om hooge prijzen voor zijn product te vragen, dan zal alles zeer zeker den kleinen man te stude komen.

Een ander schrijver, in hetzelfde blad, maakt er op attent, dat zoo lang de Inlander liever kleeren draagt van stoffen in het buitenland vervaardigd en liever eetwaren gebruikt, die ook van het buitenland afkomstig zijn, hij steeds gedoemd zal zijn de slaaf der buitenlanders te zijn, aan wie hij meer *hormat* bewijzen zal dan aan zijn eigen rasgenooten. Dringend wekt schrijver op om kleeren te dragen en eetwaren te gebruiken uitsluitend van Inlandsch fabriekaat.

Ook de dessahoofd-verkiezingen worden in hetzelfde blad afgekeurd. De schrijver acht 't wenschelijk, dat de dessahoofden benoemd worden, evenals de Inlandsche ambtenaren, te kiezen uit degenen, die voldoende onderwijs genoten hebben.

Oorlogs-gevolgen. Over de duurte in Indië wordt mede in de *Sinar Djawa* geklaagd. Ambtenaren en beambten hebben om tractementsverhooging gevraagd. Doch de Gouverneur-Generaal — alzoo de schrijver — wil er niets van weten. De *Sinar Djawa* vindt dit ook goed en acht 't beter, dat er werk van gemaakt werd op welke wijze de verschillende heffingen van rechten en belastingen verminderd konden worden, opdat de Inlander, wat hij noodig heeft, goedkoper koopen kan.

Ras-hoogmoed. Het *Soerabajaasch Nieuwsblad* deelde onlangs mede, dat de kinderen van de Inlandsche scholen te Soerabaja niet zouden meedoen aan de aubade, welke door de gezamenlijke schoolkinderen dier stad tijdens het bezoek van den Gouverneur-Generaal, dezen zoude worden toegebracht. Gedacht werd toen, dat er van sociaal-democratische zijde gestookt was, opdat althans van ééne zijde samenwerking zou bestaan met de onmogelijke houding, welke de linkerfractie in den Raad gemeend heeft te moeten aannemen, doch, volgens de *Oetoesan Hindia*, was dit geenszins het geval, doch moet het niet meedoen van de Inlandsche schoolkinderen geweten worden aan het gebrek aan tact en het zeer onbehoorlijk optreden van den president der feest-

commissie uit de burgerij, Mr. Hirsch, toen op een vergadering de plannen der aubade werden besproken en wel tegenover den Inlandschen onderwijzer *Sarwono Danoredjo*, *goeroe* aan de middagschool te Soeloeng. Toen deze onderwijzer n.l. enkele bezwaren voor de armste kinderen, die bij hém op school gaan, te berde bracht, en voor dezen een kleine tegemoetkoming uit de kas der feestcommissie verzocht, moet Mr. Hirsch gevraagd hebben — en dit op de, volgens het blad, hem eigen onhebbelijken sarcastischen toon — of de *goeroe* soms ook verlangde, dat al die kinderen met een auto van huis werden gehaald. Deze, voor Inlanders kwetsende opmerking, zou nog door enkele andere gevolgd zijn, zoodat per slot van rekening van samenwerking geen sprake meer kon zijn. Hoewel de schuld — volgens verklaringen van inlandsche zijde — in deze geheel lag in het onhebbelijke optreden van Mr. Hirsch, moet deze zich bij den Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs over *Sarwono Danoredjo* beklagd hebben. Na het verhoor van den *goeroe* door den Inspecteur, wien de zaak volkomen duidelijk werd gemaakt, belde de Inlandsche onderwijzer Mr. Hirsch op en vroeg opheldering waarom deze hem van onbeschofftheid had beschuldigd. Mr. Hirsch moet toen woedend geworden zijn en gezegd hebben, dat de *goeroe* opnieuw onbeschoft was tegen hem....., omdat hij als Inlander, een „*toean*” per telefoon durfde opbellen. Als hij, de Inlander, hem den Europeaan, spreken wilde, kon hij op het kantoor komen. En na den *goeroe* nogmaals afgesnauwd te hebben, belde Mr. Hirsch woedend af.

Overstroming. Volgens een telegram uit Balaje aan het Maleische blad *Sinar Sumatra* zou een geweldige bandjir zoo goed als alle woningen in de kampong Soemban pasir bij Balaje hebben weggedreven, zoodat de plaatsen door de bevolking moesten worden verlaten.

De groote weg en verscheidene bruggen zijn vernield.

Bali. De *Oetoesan Hindia* deelt omtrent de ongeregelheden in Mei j.l., in Gianjar voorgevallen, een en ander mede, waaruit blijkt, dat daar op onnoodig gewelddadige wijze tegen weerspannige, doch ongewapende lieden zou zijn opgetreden.

Het *Soer. Hbld.*, dat naar aanleiding van die mededeeling op onderzoek uitging, komt eveneens tot die conclusie, dat de onhandigheid van den trotschen jongen regent, den zoon van den vroegeren stedehouder van Gianjar, de onmiddellijke oorzaak van deze slachting was en dat de eveneens jeugdige controleur, die eerst zeer kort te Gianjar was, de dupe van dat inlandsch hoofd is geweest. Hij zocht achter het lijdelijk verzet meer dan er achter zat en gaf order te vuren op de ongewapende menigte.

Het blad hoopt op een onpartijdig serieus onderzoek, opdat nog recht worde verschaft aan de lieden, die wegens hun „verzet” tot zware straffen werden veroordeeld.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Achter- of Vooruitgang. De hoofdredacteur van de *Tjahaja Timor* wijdt eenige beschouwingen aan den beweerd vooruitgang der Inlanders in de laatste jaren, welke volgens hem eerder achteruitgang genoemd moest worden. In tegenstelling met de rassen — alzoo de schrijver — die in de gematigde luchtstreken hun bakermat hebben, is de Oosterling van nature lui en vreessachtig. Deze eigenschappen dankt hij aan het klimaat en de levensvoorwaarden,

Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-Maatschappij

voorheen I. SELTEN.

ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. II 715.

Installateurs van
Gas-, Water- en Electr. leidingen.

BADEN, GEYSERS EN
SANITAIRE ARTIKELEN.

Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

Zuid-Hollandsche
Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE   TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.

Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 %o gewaarborgd.

M. VISSER,
voorh. A. J. ROEBARD.

Spuistraat 69 • DEN HAAG • Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken

REPARATIE-INRICHTING.

UITRUSTINGEN voor INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR

EBRS VLES

Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 201

EERSTE HUIS

in: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND • BU-ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN

DEGELIJK ONDERWIS IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH

LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
OVER DE WAALSCH-KERK

58° NOORDEINDE   NIET BOVEN KRUL   TEL. 2234

en geen onderwijs, hoe uitmuntend ook, zal daar iets aan kunnen veranderen. De natuur zal steeds sterker zijn dan de leer. Dit is de reden, dat de Oosterling uit de heete zône, steeds een Westersch juk te dragen zal hebben, vereenigingen als *Boedi Oetomo* en *Sarikat Islam* ten spijt. Waarmee — zoo vraagt hij — bewijst men den vooruitgang van Ned.-Indië van den laatsten tijd? Met de vele Inlanders, die de H.I.S., H.B.S., H.W.S., S.H.S. enz. bezoeken; met te wijzen op de Inlandsche officieren, artsen, controleurs, inspecteurs, commiezen en de architecten. Dat noemt men dan den vooruitgang van Ned.-Indië! De waarheid is echter, dat hoogstens gezegd kan worden, dat enkele Inlanders zich een stukje Westersche cultuur hebben verworven, waaraan echter Ned.-Indië als zoodanig geen aandeel heeft. Integendeel! Met al die opvoeding raken de aloude begrippen van ridderlijkheid en trouw, aan ieder primitief volk eigen, in het gedrang. De Alfoer van Ceram, de Badoej van het Kendenggebergte, de Dajakker van Borneo, zij allen verafschuwen leugen en woordbreuk meer dan de meesten van die „opgeheven” Inlanders. Het voorbeeld, dat zij op die wijze aan hun minder ontwikkelde landgenooten geven, is niet erg verheffend, waarbij dan nog komt, dat velen van die *intellectuels* graag den *dandy* uithangen, aan kleeding en pretmaken buitensporig veel geld uitgeven, dat zij niet altijd op eerlijke wijze in staat zijn te verdienen. Knevelarijen, gepleegd op de minder ontwikkelden, staan er vaak mee in verband. Ook hun wijze van „pretmaken” kan in de meeste gevallen niet aan de „onopgevoeden” ten voorbeeld strekken. Jenever en brandewijn, vroeger onbekende genotmiddelen voor den Inlander, doen meer en meer hun intrede. Hoeveel beter ware 't niet, meent de schrijver, indien er wat minder van deze halfrijpe „intellectueelen” bestonden. Een vader, wiens inkomen f 40.— 's maands bedraagt, ziet men thans daarvan f 5—f 10 's maands betalen aan schoolgeld voor zijn zoon, die Hollandsch moet leeren en een Europeesche school bezoekt. De jongen zal later in gouvrenementsdienst gaan, op een inkomen van hoogstens f 1 per dag, en zich behoeften hebben eigengemaakt, waaraan met dat weinige geld niet voldaan zal kunnen worden. Voor het eerlijke ambacht van zijn vader, voelt hij zich véél te voornaam. Hoeveel verstandiger had niet de vader gedaan, indien hij zijn zoon de gewone Inlandsche school had laten doorloopen. Zijn jongen zou dan ook arm geweest zijn, maar tevreden en gelukkiger. Thans heeft hij wat Hollandsch geleerd, te weinig om zich in de wereld een flinke positie te verwerven, doch teveel om niet beschaamd te zijn den ploeg ter hand te moeten nemen. Ja, vele van die jongens schamen zich zelfs voor hunnen vader, den eenvoudigen landbouwer, die notabene hun geld verschaft om zich „op te heffen”. Het eenige middel om het kwaad tegen te gaan, acht de schrijver: vermeerdering van het aantal dessascholen, alle naar eenzelfde model en met precies hetzelfde leerplan. Een mondjevol Hollandsch kan ook op de dorpsschool onderwezen worden.

Niet de manier. *Semaon*, de nieuwe S. I.-president van Semarang — alzo de *Perniagan* — is daar druk bezig geweest om de kampongbevolking op de hoogte te brengen van de Russische revolutie. Zoolw de politieke inlichtingsdienst als het Binnenlandsch Bestuur hoorden hiervan, maar terwijl eerstgenoemde maatregelen nam om „den volksleider” op heeterdaad te betrappen, vond het B.B. 't beter, eerst de Hollandsche bladen er van op de hoogte te stellen, o.a. *De Locomotief*, die de kroon op het werk zette door bij . . . . den betrokkene zelf te informeren of het waar was, dat hij in de kampongs de Russische revolutie verheerlijkte. Natuurlijk was het antwoord: dat er niets van aan was. En even natuurlijk dat *Semaon*, nu gewaarschuwd, er wel voor zorgde niet tegen de lamp te loopen.

S. I. Het proces tegen *Aboebakar*, ex-president van de S. I. te Lasem, is geëindigd, zoo meldt hetzelfde blad. Beklaagde werd veroordeeld tot drie jaren gevangenisstraf plus een geldboete van f 100.—. Het onderzoek in deze zaak heeft veel tijd gevorderd. Einde April werd er reeds mede begonnen en met kleine tusschenpoozen is er de geheele maand Mei en de halve maand Juni mee gemoeid geweest. Allerlei interessante dingen zijn er in den loop der zittingen aan het licht gekomen. Een kort overzicht wordt hiervan door het blad gegeven. De S. I. te Lasem is destijds opgericht op initiatief van genoemden *Aboebakar*. Spoedig telde deze vereeniging reeds 10.000 leden, afkomstig uit Lasem, Pamotan en Kragan. Deze leden betaalden als entreegeld f 1.— plus 20 centen voor hun lidmaatskaart. De contributie werd bepaald op 5 centen per maand; zoodat de S. I.

te Lasem al spoedig over een flinke kas kon beschikken. De bevoegdheden van de verschillende bestuursleden waren in het reglement zeer vaag omschreven. Het gevolg hiervan was, dat *Aboebakar*, die toch al een grooten invloed op de bevolking had, eigenlijk de man was in de S. I. te Lasem. Op zijn voorstel werden de bestuursleden benoemd. Het bleek echter, dat dit bestuur niet in alle deelen naar de pijpen van den voorzitter wilde dansen. Het gevolg hiervan was, dat dit bestuur ontslagen en spoedig weer op het voorstel van *Aboebakar* door een nieuw bestuur vervangen werd. Ook dit werd spoedig weer ontslagen. Zóó ging het door, tot er eindelijk functionarissen gevonden waren, die (zooals één der getuigen 't uitdrukte) iets *wit* noemden, al wisten ze ook, dat het *zwart* was, alleen, omdat de voorzitter hun dat voorzei. Enigen der oude bestuursleden begonnen echter lout te ruiken en wendden zich in Maart 1916 met een request tot den resident van Rembang. Deze gelastte den *djaksa* het onderzoek te beginnen met het doorworstelen van een stapel boeken, betrekking hebbende op de toko van de S. I. te Lasem en op de kasgelden der vereeniging, die al spoedig bleken niet in orde te zijn. De *toko* was destijds door de S. I. opgericht en had den eersten tijd een bloeiend bestaan, zoodat er reuzenwinsten gemaakt zijn en toch — na zes maanden was ze op de flesch. Wie die toko beheerde? Feitelijk *Aboebakar* alleen. Wel was er een penningmeester der vereeniging, doch deze deed precies, wat de voorzitter zeide. *Aboebakar* woonde bij dezen in en had dus de kas altijd vlak bij zich. Een feit was het, dat de voorzitter daaruit gelden nam voor allerlei particuliere doeleinden. Zoo zijn er gelden uit de kas gehaald tot aanschaffing van een paar oorknoppen voor zijn vrouw. Hij was n.m. eerst gehuwd met een Javaansche vrouw uit Lasem. Zijn zwager, een *hadji* uit Rembang, heeft het aan deze omstandigheid ook nog te danken, dat hij voor f 250 werd opgelicht.

Aboebakar zeide tot hem: „Kom op Lasem wonen, steek je geld (f 250) in de *toko* S. I., dan zal ik je maken tot inspekteur van de *toko* op een salaris van f 50 's maands.” De man vloog er in, gaf zijn geld af en kreeg nooit eenig salaris. De eerste vrouw van *Aboebakar* had weldra afgedaan en sinjeur, die te Lasem een soort van alleen-heerschers-leven leidde, huwde een Arabische vrouw uit Semarang. Op de bruiloft ging 't erg royaal toe. De kas van de S. I. was er goed voor. Voorzeker zouden er nog meer dergelijke posten ten nadeele van *Aboebakar* gekomen zijn, als de laatste penningmeester verhoord had kunnen worden. Deze is echter, een paar dagen vóór het onderzoek begon, overleden, zoodat de beklagde dezen man een groot deel der wantoestanden in de schoenen kon schuiven. Zoo beweerde hij ook, dat vele zijner particuliere uitgaven *niet* uit de kas der S. I. waren gedaan; al leek dit wel zoo, omdat hij den penningmeester, ook een groot deel zijner eigen gelden, verdiend in verschillende winstgevendende transacties, in bewaring had gegeven. In verband hiermede is o.a. een Chinees, woonachtig te Rembang, verhoord, die echter verklaarde, dat hij *nooit* met *Aboebakar* in connectie was geweest. Van het zentral getuigen, dat is verhoord, waren er 14 Inlanders, alle vroegere bestuursleden van de S. I., 1 Chinees en 1 Arabier. Deze laatste was handelaar te Semarang en had zaken gedaan met de S. I. voor de *toko*. Het bleek weer, dat ook hier veel niet in orde was, want de waarde der geleverde goederen was veel hooger dan de destijds in de *toko* S. I. verhandelde goederen. Wie had zich de rest toegeëigend? Jammer echter konden de meeste knoeierijen niet genoegzaam bewezen worden. Ongetwijfeld loopen de verduisterde gelden in de duizenden, doch het wettige en overtuigend bewijs kon slechts geleverd worden voor een bedrag van f 260.

De angst voor *Aboebakar* en zijn partij weerhield blijkbaar de getuigen tot ronduit spreken. De invloed, dien *Aboebakar* op de menschen bezat (en ondanks alles nog bezit) grenst aan het ongeloofelijke. Hij mag blijkbaar alles doen. Niemand der eenvoudige, bedrogen slachtoffers schijnt hem iets ten kwade te duiden, vandaar dan ook de reden, dat *Aboebakar* een der gevaarlijkste individuen is in die streek. Mr. Grivel heeft deze zaak echter door zijn kalm optreden gelukkig tot een goed eind kunnen brengen; ondanks alle moeielijkheden en intriges. Te hopen is 't, dat *Aboebakar* niet zal worden vrijgesproken, als hij (en van dat recht maakt hij ongetwijfeld ge-

DE BLOOIS & JENTEN

Kantoor en Remise:

Hoefkade 556—564

hoek van Bassenstraat

'S-GRAVENHAGE

TELEFOON H. 9380

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog-Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spuistraat 252-256, Amsterdam.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld Internaat f 800.—

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.—

De Directrice: A. J. NELCK.

<p>GENEALOGISCH BUREAU</p> <p>BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTSREGISTEREN, BIJENBRENGEN DER BEHOODICDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEKENTENNING, INLIVINC</p> <p>DEN HAAG</p>		<p>HERALDISCH CARL KOFFLER</p> <p>& VERHEFFING, HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZE GELIJK ALS MEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN BIJ GEBIEDSTEN ZIJN</p> <p>TELEFOON H. 7840 OBRECHTSTR. 161</p>
---	--	---

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Verhuizingen en Transporten.

BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ

Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

bruik, gezien het succes bij zijn vorig proces) in hooger beroep gaat. Ten slotte zij nog vermeld, dat de S. I. te Lasem sedert het gevangen nemen van haar president zoo goed als niet meer bestaat. Met hem is de S. I. aldaar verdwenen.

Nieuwe Recepten. De *Perniagan* roemt mevrouw *Tjoa Tjoen Goan* te Soekaboemi als een „weldoenster der menschheid.” Zij heeft onlangs vijf „geheime” recepten voor koekjes geopenbaard, welke eerst zorgvuldig in het diepste van haar gemoed verborgen gebleven waren. De Chineesche en ook andere huisvrouwjes mogen hierover tevreden zijn, ze worden alle bereid uit *katjang idjo* meel, een hoogst smakelijke en voedzame vervanging van rijst, of tarwemeel. Dit *katjang idjo* meel wordt onder den naam van *Tepoeng Hoen Hwé* in den handel gebracht en is verkrijgbaar bij mevrouw *Tjoa Tjoen Goan*, halte Tjitjoeuweg.

Beschamend Voorbeeld. De majoor-Chinees te Medan heeft in verband met de moeilijke tijden, aan al de koelies van al zijne ondernemingen een duurtoeslag toegekend. Een beschamend voorbeeld voor de Europeesche werkgevers! Zoo schrijft de *Sinar Sumatra*.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Een Slangenhuus.

Waar zoekt gij Sao Paulo? 't Is ook maar een plaatsje met 400.000 bewoners, dat in ziental snel toeneemt! In handelskringen, die hun activiteit tot over den oceaan uitstreken, is de bloeiende stad in Zuid-Brazilië geenszins onbekend. Met Rio de Janeiro door een spoorweg verbonden, ligt de zich snel uitbreidende stad diep landinwaarts in een nog vrijwel woest landelijke omgeving. De stad draagt 't stempel van haar in korten tijd opkomen door en ten behoeve van de ontginning van de rijkdommen van een binnenland. De reiziger, die er iets bezienswaardigs zoekt, heeft in enkele uren afgedaan. Wie naar 't bezienswaardige vraagt, wordt zonder uitzondering verwezen naar 't Instituut Vital Brazil van Butantan.

Dit instituut maakt, naar de beschrijving die Maurice Rondet-Saint er van geeft in la *Dépeche Coloniale* van 5 October, op zich zelf de reis naar Sao Paulo looënd. Te Butantan, in de nabijheid der stad gelegen, is 't instituut uitsluitend gewijd aan de studie van „de slang”. Grasvelden, waar verharde lanen door slingeren, omgeven door met water gevulde grachten, terwijl 't geheel door muren omringd is, ziedaar 't gebied waar de slangen huizen. In 't klimaat, waar zij thuis behoren, zijn zij niet meer de kil in elkander gewrongen, schier levenloze hoopen, onder een deken geborgen, die onze dieren tuinen te zien geven. Zij zijn hier vol leven en kracht. De vergiftigde en de niet vergiftigde slangen worden van elkander gescheiden gehouden, evenzoo zijn de soorten, voor zoover dit gewenscht geoordeeld is, afzonderlijk gehouden. De schr. geeft een denkbeeld van de kleurschakeering van de echte slangenbewegingen, van de uitingen der karakter-eigenschappen, die hij heeft mogen bewonderen. Hij heeft er de reusachtige kalme boa, de adder in 't water, de ratelslang en vele, vele andere soorten in leven en beweging gezien, allen geïnstalleerd naar hun wensch.

Een wachter, de beenen beschermd door een soort waterlaarzen, beweegt zich tusschen de monsters. Gewapend met een langen ijzeren haak, zet hij ze in beweging, drijft ze daarheen waar hij ze hebben wil. Volgens de verklaring van professor Vital Brazil kan dit opgestraft gebeuren, omdat de giftige slang, die iemand ziet naderen en zich opgemerkt weet, niet aanvalt, zij blijft omdat zij verrast is of omdat er op getrapt is, in die gevallen bijt zij letterlijk van zich af. Onder de niet vergiftigde daarentegen zijn er die wel aanvallen en door hun kracht gevaarlijk zijn. Tusschen deze wandelt de wachter dus slechts, voor zoover hun kracht niet te vreezen is.

Hoogst interessant is wat van de toepassingen en proeven wordt medegedeeld en waaraan wij 't volgende ontleenen. 't Sprekt van zelf, dat er een museum is, waar de gevolgen van vergiftiging door slangenbeten bestudeerd kunnen worden, evenals de middelen ter voorkoming of genezing der gevolgen. Behalve dat beveiligingsserum verkocht wordt, wordt een tube gratis gegeven in ruil voor elke aangebrachte slang. Deze maatregel doet elk jaar een 6000-tal binnenkomen en hij brengt 't gebruik van het serum onder de bevolking.

't Winnen van 't gift wordt aldus beschreven. Een groote slang ligt kalm in elkander gerold in een hoek van de zaak, zonder zich iets van de aanwezige personen aan te trekken. Een assistent grijpt 't dier, een hand houdt de hals, de andere 't midden van 't lichaam vast. Met een tang opent de operator de bek, maakt de lange, beweegbare tanden gereed om 't vocht te kunnen uitstorten, daarna drukt hij op de klieren ter weerszijde van den kop. 't Gift vloeit uit, een hoeveelheid om een borrelglas te vullen vloeit uit. Helder, goudkleurig, bijna aanmoedigend tot proeven. 't Dier wordt weg gedragen, de staart siddert van pijn en van woede. Na drie weken wordt de operatie herhaald.

Evenals de zwarte en de bruine rat elkaar verdelgen, als de roode mier de witte mier helpt uit te roeien, zoo zijn ook slangensoorten, die elkander niet alleen als gezworen vijanden te lijf gaan, maar elkander zelfs verslinden, opeten. De *Mussurana*, een niet vergiftigde slang, is de beste verdeler van de vergiftigde slang. Bij 't bezoek van Rondet-Saint werd eerst een zwarte *Mussurana* van ongeveer 1½ M. lengte binnen gebracht, dit soort is geheel onschadelijk voor den mensch, het dier liet zich kalm aaien. Daarna wordt een andere giftdragende slang er tegenover gelegd, die in afmeting weinig onder de eerste bleef. Ternauwernood heeft de *Mussurana* haar tegenstander gezien of de kalmte slaat om in razernij. Zij vliegt op, en slaat als een bliksemstraal op de andere in, zij knoopt zich aan haar, om

haar, omvat haar, kraakt haar, stikt haar. De staart van 't slachtoffer wendt en draait zich in wanhoop, de kop heft zich nog op, twee-, driemaal beproeft 't zijn gift in werking te brengen, maar de aanvaller is hiervoor evenmin gevoelig als voor de toegebrachte beet. Ten slotte is de *Mussurana* overwinnaar en kraakt de kop van den tegenstander samen. Daarna, langzaam aan, neemt zij die kop in haar bek, de inslokking begint. 't Lichaam van 't gevelde reptiel heeft nog in trillende schokken voort, tot 't geheel verdwenen is in den maagkelder van de vreedzame *Mussurana*.

't Kan, meenen wij, niet alleen van wetenschappelijke, maar ook van praktische beteekenis zijn, de aandacht voor Nederlandsch-Indië op 't instituut van Butantan te vestigen, zooals de Fransche schrijver dit voor de Fr. koloniën heeft gedaan.

De strijd in Mesopotamië.

Nu de aandacht gebocid blijft door hetgeen in Mesopotamië voorvalt, komt 't ons gewenscht voor, een beschouwing, die de Times gaf over de beteekenis van de overwinning van generaal Maude en hetgeen ginds te wachten staat, toch nog kort weer te geven, nadat wij die eerst terzijde hadden gelegd, omdat ook andere onderwerpen dan „de oorlog” tot hun recht moeten komen.

't Gunstige operatiesseizoen is door Sir Stanley Maude met een mooie overwinning aan de Eufraat ingezet. De vooruit geschoven Turksche legermacht is verslagen en afgesneden. 't Gerucht, onlangs door deserteurs in Nederland gebracht, over een voornemen om Bagdad te hernemen, door versterking van 't Turksche leger met een Duitsche troepenmacht, blijkt op waarheid te berusten. De „Times” zegt althans, dat de plannen van maarschalk von Falkenhayn voor de herneming van Bagdad nu in de war zijn gebracht.

De krijgsvruchtigheden in Mesopotamië zullen de eindoverwinning niet brengen, maar 't bij Ramadie behaalde succes stelt de T. voor langen tijd buiten staat om krachtig aan den oorlog deel te nemen en 't heeft afbreuk gedaan aan 't T. vertrouwen op de D. leiding. De „Times” waarschuwt er voor, nu echter weer niet in de dwaling te vervallen, dat overwinningen buiten de Europeesche slagvelden gemakkelijk te behalen zijn. De waarheid toch is, dat von Falkenhayn nog niet voor den opmarsch gereed was, Maude heeft hem weten te slaan vóórdat hij hierop gerekend had. 't Is te betwijfelen of de maarschalk erin zal slagen alsnog een indrukwekkende macht naar de Eufraat in beweging te zetten. Slechts een keer in de geschiedenis is een werkelijk sterke krijgsmacht daarheen opgerukt. 't Was onder keizer Julianus en 't liep op een débacle uit. De natuurlijke weg voor een krijgstoet naar Bagdad wordt door de Tigris aangegeven, die dan ook steeds voor alle ondernemingen uit 't westen gekozen is. De Bagdadspoor, die tot Nisibin gevolgd kan worden, maakt 't nog waarschijnlijker, dat die weg ook voor een eventuele wintercampagne genomen zal worden. Is een krachtige stoot in de richting van Bagdad niet te verwachten, dan zal voor de T. krijgsmacht, die naar deze streek verplaatst is, toch een doel gezocht worden en 't is te vreezen, dat Perzië hiervoor 't kind van de rekening zal worden. 't Perzische front ligt open tusschen Rowanduz en Khanikin, en 't zal noch den Britten, noch den Russen gemakkelijk vallen de T. te beletten ondernemingen in Perzië uit te voeren, vele gevechten ter afleiding van dit gevaar zijn echter te verwachten.

De copra-koek als veevoedsel.

Proeven om de palmkoek als veevoedsel te gebruiken hadden, vooral in Duitschland, reeds voor den oorlog tot interessante uitkomsten geleid. Ze zijn na dien ook in Engeland voortgezet en op kleinere schaal in Frankrijk.

De koeken zijn van 't overschot der oliefabrieken vervaardigd. Zij geven een voedsel, dat gunstig op de melkwinning inwerkt, mits voor een goede kwaliteit wordt gezorgd. Hiertoe is 't zeer gewenscht op analysegarantie te koopen. Zij kunnen dan de plaats van lijnkoeken innemen. Zelfs kunnen zij instede van haver aan de paarden worden gegeven, maar voor de voeding van schapen en varkens leverden zij minder gunstige

R. Weymberg & Co.
Hofleveranciers

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen
UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, Leidschestraat 1e v. Swindenstraat Ferd. Bolstraat Nieuwendijk	DELFT, 's-HERTOGENBOSCH, 's-HERTOGENBOSCH, MIDDELBURG, EINDHOVEN, MAASTRICHT, VENLO,	Markt Markt Spellectraat Langedelft Rechtestraat Groote Staat Vleeschstraat
ROTTERDAM, UTRECHT, LEIDEN, ZAANDAM, Binnenweg Mariaplaats Botermarkt Damstraat		

Hoogfijne Maatzaken
doch
geen tailleursprijzen

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

DROGERIEN :: CHEMICALIËN
 DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN-
 EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.
Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag.
Spreektijd 12½ - 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Kleermakerij UNICUM

Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

CHEMISCH REINIGEN
REPAREREEN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
 van Dames en Heerenkleeding.

Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.

Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscurant. **Neemt Proef.**
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

N.V. voorh. A. M. RANDOE - Haarlem.

COMPLETE
Woninginrichtingen en Betimmeringen

A. M. CORNELISSEN

Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

SANITAIRE INSTALLATIËN.
VERLICHTING
VERWARMING

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A **DEN HAAG**
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordeelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND

van 10 tot 4 uur.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

uitkomsten. Zoals voor alle fabrikaten van cocosolie, bestaat 't gevaar van ransch worden; al heeft de moderne wetenschap de kans hierop ook zeer beperkt, 't blijft verstandig er bij den aankoop op te letten, geen oude koeken aan te nemen en geen voorraden voor langer dan 3 maanden op te doen.

Deze aanwijzingen zijn voor den veestapel van ons land in de toekomst misschien niet zonder belang en voor dien in de koloniën misschien dadelijk van betekenis.

't Verkoopen van Japansche schepen.

Volgens „der Neue Orient“ van 5 October worden door Japansche maatschappijen ongehoorde winsten gemaakt door het verkoopen van schepen aan 't buitenland, maar hierdoor zou voor de Jap. zeevaart zelf een zoo dreigend gevaar voor gebrek aan scheepsruimte ontstaan, dat de regeering 't noodig heeft geoordeeld. hierop te wijzen. Een stoomvaartmaatschappij kon 2000 pCt. dividend uitkeeren, door alle schepen en instellingen te verkoopen. Dit voorbeeld staat geenszins alleen, al is 't vermoedelijk 't sterkst sprekende. De regeering vreest na het sluiten van den vrede voor een gebrek aan scheepsruimte te staan, dat Japan dan niet in staat zou stellen terstond zijn aandeel te nemen in de handelsuitbreiding, die met zekerheid te verwachten is.

't Manifest van Stockholm.

't Manifest, dat voor de socialisten de aanwijzing wil zijn voor een door de partij te voeren vredespropaganda, en dat langs dien weg den wereldvrede wil brengen, ja, meer dan dit, een duurzamen wereldvrede wil doen groeien uit dezen oorlog, laat ons, tot onze spijt, voor de koloniale kwestien onbevredigd.

De vrede zal, meent 't manifest, kunnen worden gesloten op den status quo ante, aangevuld door de oplossing van kwesties, die oorlog zouden kunnen brengen. Geen annexaties, geen oorlogsschatting, doch dadelijk komen al zwakke punten te berde, als: de oplossing der nationale kwesties mag 't sluiten van een vrede niet vertragen, maar de oplossing van een bepaalde nationale kwestie zou naar een commissie gezonden kunnen worden, belast met 't scheppen van een internationaal instituut voor die kwesties, die bij de vredesonderhandelingen niet kunnen worden afgedaan. Alle kwesties van zich onderdrukt, of niet onafhankelijk voelende natien, die voortaan een eigen bestaan wenschen, commissoriaal maken! 't Comité heeft te Stockholm kunnen vernemen, hoe deze nationaliteiten bereid zijn te strijden en te vechten om onafhankelijk te worden. Een commissie zal moeten uitmaken aan welke partij in Britsch-Indië en Zuid-Afrika den voorrang is te geven, die pro- of contra 't blijven onder Britsche vlag, enz., enz.

Volledige ontruiming van alle bezette gebieden, ook in de koloniën, lezen wij. Zelfs als deze formule aanvaard mocht worden, hoe staat 't dan met 't gestichte koninkrijk van de Hedscha's en 't sultanaat van Egypte? Worden deze weer Turksch? En indien dit gedeceeteerd mocht worden, verwacht dan iemand, dat de Arabier en de Bedouien zich goedmoeds daarnaar schikken zullen? En zonder dit is daar aanstonds weer oorlog. Zal Tripolis Turksch of Italiaansch worden?

Territoriaal herstel van Turksch Armenië met waarborgen voor verdere ontwikkeling, heet 't verder. Verwacht iemand hiervan in ernst een gezonden toestand voor de arme bewoners van Armenië?

En hoe staat 't met de Perzische kwestie, met die van den Bagdad-spoorweg, met de Chineesche kwestie, enz., enz.?

Vrede door recht?

De Washingtonsche correspondent van de Times meldt, dat de bond van kleine onderdrukte nationaliteiten eerlang te New-York een driedaagsch congres zal houden. Als deelnemers worden opgegeven tegenwoordigers van Albanië, Griekenland, Indië, Ierland, Korea, Litauen, Polen, Elzas-Lotharingen, Roemenië, Schotland, Servië, Finland en de Oekraïne.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Onze West in beeld en woord.

In het vorig Koloniaal Weekblad werd reeds de volledige titel van dit nieuwe werk vermeld, thans een enkel woord over den inhoud.

Op elke bladzijde van dit in groot 4° formaat en op mooi papier gedrukt platenboek, vindt men één of meer afbeeldingen met korte onderschriften, die getuigenis afleggen dat de samenstelling toevertrouwd was aan ter zake deskundigen.

Aan Suriname, als belangrijkste gebied van de West-Indische bezittingen, zijn 121 plaatjes gewijd; aan Curaçao 44 en aan de kleinere eilanden Aruba, Bonaire, St. Martin, St. Eustatius en Saba onderscheidenlijk 8, 9, 6, 3 en 7 afb.

Voor St. Eustatius is hierbij stiefmoederlijk behandeld, wat jammer is, omdat dit eiland ook in andere geschriften over de W. I. eilanden bijzonder misdeeld is wat illustrering betreft. Trouwens er ligt voor den fotograaf nog een heel groot arbeidsveld open op alle W. I. eilanden.

De totaal indruk, welken men verkrijgt van dit werk is, dat het, in het algemeen gesproken, uitstekend geschikt lijkt voor het doel dat de samenstellers, de heeren Oudschans Dentz en Jacobs, blijkens hun Voorwoord met de uitgave beoogden.

Alleen mist men noode, al was het slechts een enkele afbeelding, welke er op wijst dat „Onze West“ ook een oorspronkelijke fauna heeft; dit schijnt een leemte die vooral bij het onderwijs zal worden gevoeld.

Koloniale Studiën.

No. 6 van den 1^{en} jaarg. van „Koloniale Studiën“, het tijdschrift van de vereeniging voor studie van koloniaal-maatschappelijke vraagstukken, opent met een artikel van Jhr. van Reijgersberg Versluys, getiteld „Amerika weerbaar“. Schr. gaat de motieven na, welke Wilson genoopt hebben naar het zwaard te grij-

pen, verheugt zich er in, dat Amerika's „onwaardige weerloosheid“ nu plaats zal maken voor zelfbewuste kracht, omdat hij dit van het grootste gewicht zelfs van onschatbare waarde voor Nederlandsch-Indië acht.

Mr. A. Neytzell de Wilde houdt eene beschouwing over den rechtstoestand der opgezetenen van de particuliere landerijen beoosten te Tjimanok, welke (wat de grondrechten der bewoners betreft) belangrijk afwijkt van dien op de overige particuliere landen. — Over de winning en het gebruik der nevenproducten uit steenkolen artiktelt M. A. J. Kelling, die het betreurt dat in Indië geen enkele fabriek bestaat, welke zich daarop toelegt. — T. J. Lekkerkerker wijdt een opstel aan de „kampongtheecultuur in de Preanger en de Indische overheid“, welk onderwerp ook behandeld wordt door J. Wolff. — Het artikel van L. van Vuuren, verschenen in afl. 1—2 over de prauwvaart van Celebes, wordt in deze afl. voortgezet. — Ten slotte bevat ze nog een bijdrage van v. P. over de verdediging van Ned.-Indië.

Verslag dienst opiumregie.

Onlangs is verschenen (te Batavia bij Ruygrok en Co.) het verslag over 1916 betreffende den dienst der opiumregie in Ned.-Indië (met overzichtkaart en tal van grafische voorstellingen). We ontleenen er aan, dat over genoemd jaar voor Java en Madoera een vermeerdering van het debiet valt waar te nemen van 10.1 pCt. vergeleken met 1915, toen het debiet 6.4 pCt. lager was dan in het voorafgaande jaar. Deze vermeerdering moet worden toegeschreven aan den zeer verminderden invoer van slukwaar, als gevolg van de beperkte buitenlandse scheepvaart. Bovendien zijn door de Engelsche regeering strenge maatregelen genomen tegen den uitvoer van opium uit Engeland, waardoor het verkrijgen van opium in de Engelsche havens zeer wordt bemoeilijkt. In het verslag van den commissaris van politie belast met de opiumrecherche te Batavia, wordt ten dezen aanzien nog vermeld, dat de Chineesche opvarenden van Nederlandsche schepen tegenwoordig in de Engelsche havens weinig of geen gelegenheid meer hebben om opium aan boord te brengen, zoodat zij het nog slechts te Amsterdam kunnen bekomen en dan nog tegen een veel hooger prijs dan vroeger. Een andere oorzaak voor de toeneming is de in vergelijking met het jaar 1915 verbeterde oeconomische toestand der bevolking, waardoor het nadeel, verbonden aan de nog steeds aanhoudende prijsstijging van vele der eerste levensbehoeften, grootendeels wordt opgeheven. — In de bezittingen buiten Java en Madoera ging het debiet, vergeleken bij 1915, met 3.3 pCt. achteruit.

Verslag Javasche Bank.

Bij Kolff en Co. te Batavia verscheen het Verslag van den President van de Javasche Bank enz., uitgebracht in de algemeene vergadering, gehouden op 27 Juli 1917. Dit verslag bevat als gewoonlijk algemeene beschouwingen met betrekking op Indië over het verstrekte jaar, waaruit kan worden geconcludeerd, dat de welvaart van Ned.-Indië steeds toeneemt (niettegenstaande den rampzaligen wereldoorlog) en dat de economische toestand van de bevolking zeer gunstig mag worden genoemd.

De Islâm

en zijn beteekenis voor Nederlandsch-Indië, door C. Spat, leeraar aan de Kon. Militaire Academie te Breda en aan de Ned. Handels Hoogeschool te Rotterdam.

Dit boekje is niet in den handel en blijkbaar bestemd voor het gebruik bij het onderwijs van den schrijver aan bovengenoemde instellingen. Niet uitsluitend echter: ook buiten zijne leerlingen zal het velen nuttig zijn, al heet het slechts een inleiding tot de kennis van eenige belangrijke onderwerpen uit de wetenschap van den Islam en van de beteekenis van dezen godsdienst voor de inlandsche bevolking.

Het aantal Mohammedanen in onze Oost wordt geschat op 35 millioen, waarvan 30 millioen op Java wonen; hier is de inheemsche bevolking grootendeels tot den Islam overgegaan. Uitgezonderd moeten worden 24000 Christen-inland., de Badoeys in Bantam, de Tengereezen in het Oosten, die voor een deel nog heidenen zijn. Zeven achtste van de geheele bevolking van Ned.-Indië belijdt den door Mohammed gestichten wereldgodsdienst; een zevende deel van alle Moslims staat

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Joaillerie Artistique.

Directeur: J. STELTMAN.

NOORDEINDE 21. TEL. INTERC. 8902
DEN HAAG

Interessante collectie

Bijoux en Zilverwerk

Artistieke Modellen.

Kunst-Zilvermeedwerk

in verschillende stijlen.

Atelier voor het zetten en verzetten van Paarden en Juweelen.

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN

LANGE VIJVERBERG 3

's-GRAVENHAGE

Administratie van vermogens

Safe Deposit

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 30.000.000.-

Reserven f 14.800.000.-

Rotterdamsche Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes	Rokin	Mauritskade
Feijenoord Glashaven Schiedam Vlaardingen	Zaandam	Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen

Handelscredieten.

Voorschotten in rekening-Courant.

Deposito's.

Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.

Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging

Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar	Gouda	Slidrecht
Alphen a/d Rijn	Gorinchem	Sneek
Amersfoort	Groenlo	Stadskanaal
Apeldoorn	Groningen	Terneuzen
Arnhem	Harlingen	Tholen
Barneveld	Heerenveen	Tiel
Bodegraven	Helder (den)	Uithoorn
Boskoop	Hengelo (O.)	Utrecht
Coevorden	Hogeveen	Veendam
Culenburg	Katwijk	Veenendaal
Delft	Leeuwarden	Vlissingen
Doetinchem	Leiden	Wildervank
Dokkum	Meppel	Woerden
Dordrecht	Middelburg	IJmuiden
Drachten	Oostburg	Zeist
Ede	Purmerend	Zierikzee
Franeker	Schagen	Zutphen
Geldermalsen	Schoonhoven	Zwijndrecht

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,

Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlogangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM. Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.

onder bestuur, hetzij middellijk of onmiddellijk, van het Nederlandsche gouvernement. Reeds deze cijfers wijzen op het belang van een overzichtelijke uiteenzetting.

Van de zes hoofdstukken behandelt I de invoering en bevestiging van den Islam in Nederl. Indië; II de ontwikkeling van de wet; III de wet en hare toepassing ten aanzien van de ibadat (godsdienst-plichten in engere zin); IV nog eenige belangrijke wetsbepalingen en hare toepassing; V de geloofsleer, de mystiek en de heiligen-verering; VI de Islam-politiek van de Ned. Ind. regeering. Dat alles in honderd bladzijden saam te persen, moet een arbeid van veel hoofdbreken geweest zijn; wie meer van den Islam in den Archipel wil of moet weten, vindt de titels vermeld van eenige werken, o.a. van prof. Snouck Hurgronje en van prof. Th. W. Juynboll. (N. R. Ct.)

Water.

In het vierde nummer van dit nieuwe maandblad een kort opstel van Ch. van Spall, getiteld „Plannen tot watervoorziening van Batavia”, waarin ter sprake komt een rapport van ingenieur D. Drost over deze aangelegenheid. In dit rapport wordt het artesische water op verschillende gronden afgekeurd en het water uit de bronnen van Tjomas en Tji Gombong daarentegen als van uitstekende hoedanigheid bevonden en in elk opzicht aanbevolen voor drink- en industriewater. Ook wordt in het rapport verslag uitgebracht van de verkenningen en onderzoeken, die naar de geologische en hydrologische gesteldheid van het bronnengebied met zijn verdere omgeving ondernomen werden en van de geaardheid der bodemlagen, die daar werden aangetroffen. Eindelijk zijn bij het rapport gevoegd de financiële opzet van het bronwaterbedrijf en een drietal rentabiliteitsrekeningen.

Een portret van ing. Drost, die den 9en Juni j.l. is benoemd tot hoofd-ingenieur voor de te ontwerpen hoog-drukwaterleiding te Batavia, is opgenomen in genoemde afl. van „Water.”

Eigen Haard.

In het Nr. van 20 dezer geeft F. W. Craandijk, bij diens portret, eene levensbeschrijving van den heer J. H. de Bussy, dezer dagen te Amsterdam op den leeftijd van 69 jaren overleden. Zoals men weet interesseerde de overledene, als uitgever, zich bijzonder voor de ontwikkeling van den handel onzer koloniën, waarvan o.a. zijn stichting „De Indische Mercur” gedurende ruim veertig jaren getuigenis heeft afgelegd.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Oct.-afl. met talrijke en zeer interessante afbeeldingen, heeft den navolgenden inhoud. Een en ander over de pest op Java en hare bestrijding, door Dr. M. Mortier Hijmans (slot). — In de Preanger. I. Twee witte kratermeren, door J. C. Doorman. — Indische vreemdenlegioenen, door S. Kalf. — Plechtigheden en gebruiken bij en na de begrafenis in den Oost-Indischen Archipel. — C. M. Pleyte Wzn. †, door Dr. N. J. Krom.

De Handel.

In No. 10 van den loopenden jaargang schrijft J. C. W. Duncker een artikel „Indië's import na den oorlog”, waarvan de conclusie nu eens geheel anders luidt dan men in den regel leest aan het slot van beschouwingen over dit onderwerp.

Om verschillende (door hem uitgewerkte) redenen, acht schrijver het n.l. zeer waarschijnlijk dat Amerika (welk land nu zoo profiteert van onze belemmerde, ja zelfs stopgezette scheepvaart) na den oorlog een groot deel van zijn afzet naar Indië weder zal verliezen en dat de verschillende tusschenhandelaren die Indië's import beheerschen, met graagte zullen terugkeeren tot hunne vroegere Europeesche leveranciers.

De Indo-Nederlandsche wetgeving.

Van deze uitgave der Staatsbladen van Nederlandsch-Indië, bewerkt en met aantekeningen voorzien door J. Boudewijnse, G. H. van Soest, K. H. Boers en P. J. F. van Heutsz, verscheen de 76e aflevering, bevattende de aantekeningen (A — Handel) op de jaargangen 1913, 1914 en 1915 (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier”).

Gedenkschrift 's Lands Plantentuin.

De wereldberoemde Plantentuin te Buitenzorg viert zijn eeuwfeest; we weten het van verschillende periodieken in Nederland, die deze gebeurtenis niet ongemerkt hebben laten voorbijgaan. Ter plaatse zelf is van een internationale herdenking zooals in het voornemen lag, niets kunnen komen en heeft de directeur van den tuin, Dr. J. C. Koningsberger, zich bepaald tot het doen uitgeven van een gedenkboek, waarvan onlangs het eerste gedeelte is verschenen.

Het geschrift sluit aan bij de in 1892 ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan verschenen feestpublicatie en maakt een zeer soberen indruk, door zelfs geen enkele illustratie verluucht; men vindt er achtereenvolgens in behandeld: 's Lands Plantentuin onder Melchior Treub, door Dr. J. C. Koningsberger. — Lijst der in de laatste 25 jaren door ambtenaren van het Herbarium in het licht gegeven geschriften, door Dr. J. J. Smith. — Het Pharmacologisch Laboratorium van 's Lands Plantentuin, door Dr. W. G. Boersma. — Lijst van de wetenschappelijke bezoekers van 's Lands Plantentuin. — De Annales der Jardin botanique de Buitenzorg, door Dr. Ch. Bernard.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 29: Een leerstoel voor koloniale vol-

kenkunde aan de Universiteit van Amsterdam. — Nog wat Javaansche volksgebreken, door A. H. J. G. Walbeehm. — De middelbare technische school te Dordrecht, door Ir. H. A. C. van der Jagt (slot). — De kalksteenrotsen van Kahoeripan, bij Buitenzorg. — Uit vreemde koloniën. Een hanengevecht op de Philippijnen, door Dr. G. J. Nieuwenhuis. — Pah Simin en de vischgraat (Bataviaasch sprookje), door W. Blokzeijl-Leembruggen.

Maleische taaluitgaven.

1. Zelfonderricht naar Schidlof's taalmethode praxis voor vreemde talen. 1000 woordensysteem. Maleisch, 2e druk, door G. Ström, Gep. kapitein O. I. L., oudleeraar in het Maleisch aan de Kon. Mil. Academie te Breda. (Amsterdam, H. Meulenhoff).

2. Maleische taalcursus. Grammatica. Oefeningen. Woordenlijst, door B. Alkema, leeraar aan de Midd. Kol. Landbouwsch. te Deventer, 2e verbeterde en vermeerderde druk. (Deventer, Ch. Dixon. 1917).

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 42: Over de rol der polyhenolen bij de witsuikerfabrikatie in de tropen, door W. H. Th. Harloff. — Uit het boschbouwkundig tijdschrift „Tectona”, door A. te Wechel. — De wijziging in de suikerbelasting in de Vereenigde Staten afgestemd, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — De Gramang mier. — Resultaat der stemopneming in zake stamtuin en onderlinge bibitcontrole. — Uitvoer der voornaamste handelsartikelen uit het vrije verkeer van Java en Madoera. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wettelijke rubrieken.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasehe Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Exportblad, Indië, Ons Land, Ned.-Indië Oud en Nieuw.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West”:

VERGADERING van het Hoofdbestuur op Zaterdag 27 October a.s. in het gebouw Laan van Meerdervoort 187, Den Haag.

A g e n d a:

1. Notulen (zie K. W. 26 Juli j.l. No. 30).
2. Voorstel tot tijdelijke vereeniging van de functies van secretaris en penningmeester in één persoon.
3. Voorstel tot statutenwijziging.
4. Regeling van de positie van den secretaris-penningmeester.
5. Mededeelingen.
6. Rondvraag.

De Secretaris,

E. F. GROOSS.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Leeszaal Heulstraat, Den Haag.

Tengevolge van het ontbreken van de telegrafische gemeenschap met onze koloniën kan de maandelijksche Rubberstatistiek van de heeren Glerum en Wüstenhoff niet verschijnen.

Ter lezing zijn o.a. neergelegd:

Verslag betreffende de Opiumregie over het jaar 1916.

Jaarverslag 1916 v. d. Kon. Nat. Bond „Het Oranje Kruis”.

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten.

Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.

Credieten met en zonder persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg f 5000.—
Rentevergoeding 3,6 pCt.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzetfondsen, Studiebeurzen, Stortingen
van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dobbelsstraat 83, Den Haag.

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal . . . . . f 29.122.400.—
Reservefonds . . . . . = 18.900.000.—
Bijzondere Reserve . . . . . = 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN
..... tot elk bedrag .....

Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering .....

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% Schuldbrieven uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

„Vesta”

Maatschappij van Levensverzekering.

Hoofdkantoor:

Jansbuitensingel 5,

ARNHEM.

Adverteeren doet verkoopen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Tolken voor de Japansche spreektaal.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in verband met de behoefte aan tolken voor de Japansche spreektaal in Nederlandsch-Indië er gelegenheid bestaat voor 4 officieren van het Nederlandsch-Indische leger en 2 Indische burgerlijke ambtenaren om zich op 'slands kosten in die taal te bekwamen, onder verbintenis dat zij na afloop van hunne studie zich beschikbaar houden voor mondelinge vertolking in en uit het Japansch ten behoeve van de Indische Regeering.

De duur van de opleiding is drie jaren, waarvan anderhalf jaar aan de Rijksuniversiteit te Leiden en anderhalf jaar in Japan.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië wijst de personen aan, die tot de studie zullen worden toegelaten.

Gedurende den tijd van de studie worden zij beschouwd als te zijn belast met werkzaamheden in het belang van den Indischen dienst.

Bij hun terugkeer in Nederlandsch-Indië genieten de opgeleide personen gedurende hun verderen diensttijd, zoolang zij in Nederlandsch-Indië verblijf houden, boven hun bezoldiging eene toelage van 750 (vijftig gulden) 's maands, mits ten genoegen van de Indische Regeering blijkt, dat zij hunne kennis van het Japansch goed onderhouden.

De burgerlijke landsdienaren genieten ter zake van hunne opleiding de volgende voordeelen:

a. gedurende hun verblijf in Nederland eene toelage boven hunne verlofsbezoldiging naar reden van 1000 (een duizend gulden) 's jaars, met dien verstande nochtans, dat indien de som van verlofsbezoldiging en toelage minder bedraagt dan 3000 (drie duizend gulden) 's jaars, de toelage zoodanig wordt verhoogd, dat laatst gemeld bedrag bereikt wordt;

b. overtocht voor 'slands rekening in de eerste klasse, e. g. met wettig gezin, van Nederland naar Japan en van daar terug naar Nederlandsch-Indië.

c. gedurende hun verblijf in Japan eene door den Gouverneur-Generaal te bepalen toelage, zoolwz als ter bezoldiging van Japansche leermeesters.

Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 31 October a.s. bij gezegd adres te wenden tot het Departement van Koloniën.

De voorwaarden waaronder officieren van het Nederlandsch-Indische leger hier te lande voor tolk voor de Japansche spreektaal worden opgeleid, zullen voor zoverveel noodig en mogelijk worden vastgesteld naar de regelen geldende voor officieren die in of naar Nederland zijn of worden gedetacheerd als leerling aan eene inrichting van militair onderwijs hier te lande, met dien verstande, dat die voorwaarden zich overigens zoverveel mogelijk zullen aansluiten bij die vastgesteld voor de burgerlijke ambtenaren, die dezelfde opleiding volgen. Dit laatste geldt ook voor den in Japan door te brengen tijd van opleiding.

Candidaat-tolken voor het Japansch.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat dit jaar ten behoeve van den dienst in Nederlandsch-Indië twee personen, van wie één burger en één officier van het Nederlandsch-Indische leger, in opleiding kunnen worden genomen voor de betrekking van tolk voor het Japansch.

Ten aanzien van den burger geldt het volgende: Voor opleiding komen slechts in aanmerking Nederlandsche onderdanen die hebben voldaan aan een der examens ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan eene Universiteit of de Technische Hoogeschool of aan het eindexamen van eene daarvoor naar het oordeel van genoemden Minister in aanmerking komende handelsschool, dan wel van wie op andere wijze op grond van hunne opleiding en (of) wetenschappelijke werkzaamheid geschiktheid voor hun lateren werkkring wordt verwacht.

De duur van de opleiding is vijf jaren, waarvan drie jaren aan de Rijksuniversiteit te Leiden en twee jaren in Japan.

Hij die in opleiding wordt genomen, draagt gedurende zijn studietijd in Europa den titel van „candidaat-tolk voor het Japansch” en geniet alsdan eene toelage naar reden van 1000 (een duizend gulden) 's jaars.

Alvorens eenige uitkeering ter zake te ontvangen, zal hij zich moeten verbinden om de opleidingsgelden vermeerderd met tien ten honderd, terug te betalen, o. a. ingeval hij om welke reden ook, alleen uitgezonderd het geval van welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van den Minister) zijne bestemming voor den dienst in Nederlandsch-Indië niet mocht kunnen of willen volgen of indien hij niet binnen den door den Minister bepaalden tijd zijne opleiding voltooit.

Na beëindiging der studie in Europa wordt de daartoe geschikt geachte candidaat-tolk ter beschikking gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, die hem benoemt tot aspirant-tolk voor het Japansch en hem opdragt zich ter voltooiing van zijne studie naar Japan te begeven.

Aan bovenbedoelde benoeming is verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de eerste klasse — cq. met wettig gezin — van Nederland naar Japan en van daar naar Nederlandsch-Indië;

b. eene bezoldiging van 200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Japan;

c. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van 1000 (een duizend gulden);

d. een voorschot van 400 (vierhonderd gulden) op de in Nederlandsch-Indië te verdienen bezoldiging, terug te betalen in door den Gouverneur-Generaal te bepalen termijnen, en zulks voor den aankoop van boeken;

e. gedurende het verblijf in Japan eene door den Gouverneur-Generaal te bepalen toelage, zoolwz als

wegens dure levenswijze als ter bezoldiging van Japansche leermeesters;

f. wanneer de belanghebbende gehuwd is, uitkeering van het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Na voltooide opleiding wordt de aspirant-tolk voor het Japansch, bij gebleken geschiktheid, door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië benoemd tot tolk voor het Japansch, op eene bezoldiging van 300 (driehonderd gulden) 's maands, met drie tweejaarlijksche en daarna drie driejaarlijksche verhoogingen, elk van 100 (eenhonderd gulden) 's maands tot een maximum van 900 (negenhonderd gulden) 's maands.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden eene maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen. Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze als zoeven aangegeven.

Bij bevordering, door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne maand, door ongehuwden éénmaal. De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een bedrag afhankelijk van de leeftijden van man en vrouw.

Hij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal wordt gesteld, is ingevolge de bepalingen van het Koninklijk besluit van 22 Juni 1916 no. 12 (Staatsblad no. 289) verplicht om de in verband met zijne opleiding en uitzending voor den Indischen dienst aan hem of te zijnen behoeve dan wel ten behoeve van zijn gezin van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van opleiding en uitrusting, tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië te betalen huwelijksbijdrage, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoodmede alle andere aan hem ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), onverwijld in 's lands kas terug te storten, in geval hij niet binnen den hem aan te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekt, de reis derwaarts moedwillig afbreekt of om andere redenen, dan wel bewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden waarvoor hij wordt uitgezonden, niet aanvaardt dan wel binnen vijf jaren na zijne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst wordt ontslagen.

Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór of op 31 October a.s. bij gezegd adres te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

De voorwaarden waaronder officieren van het Nederlandsch-Indische leger hier te lande voor bovenvermelde betrekking worden opgeleid, zullen, voor zoverveel noodig en mogelijk, worden vastgesteld in overeenstemming met de regelen geldende voor officieren die in of naar Nederland zijn of worden gedetacheerd als leerling aan eene inrichting van militair onderwijs hier te lande.

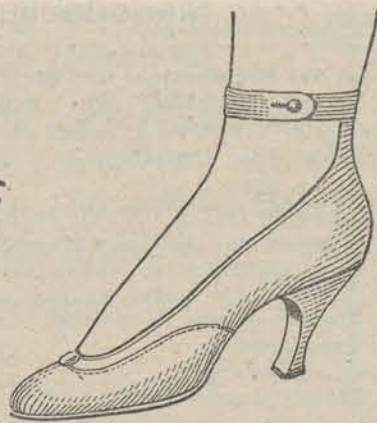
Na voltooide opleiding en bij gebleken geschiktheid gaan zij, onder benoeming tot tolk voor het Japansch, in 's lands burgerlijken dienst over.

(Nederlandsche Staatscourant van 5 October 1917 no. 233).

A. KOGELS & ZOON

DEN HAAG, AMSTERDAM,
Prinsestraat 52—56. Leidschestr. 13.

Lincoln-Nanan Shoes
nieuwste modellen.

WANDEL- en AVONDSCHOENEN.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

MEVROUW.
Wij hebben een zeer groote collectie **Pelterijen** voor iedere smaak en beurs.
Spuistr. 67. **M. & J. TOEMAN**, Den Haag.
Tel. H. 2009. N.B. Het bekende adres voor **Kanten, Festons en Lingerieën.**

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURG WAL 130 AMSTERDAM

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106
**Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.**

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.
STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.
Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.
Dames OVERHEMDEN, in gestreept en effen van af . . . . . f 2.95 tot f 6.75
Waschechte zijden BLOUSES, gemoest . . . . . f 5.90
COSTUMEROKKEN, prima coupe . . . . . f 12.50

J. C. CRAMWINCKEL
Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier
NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112
FIRMA-OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.
Speciaal adres voor Encadrements in alle stijlen. Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en Schilderstukken.
Zeer matige prijs voor het vergulden van Spiegel- en Schilderlijsten.
Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.
Geen filiaal hier ter stede.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Hotel-Pension „BRISTOL”

BADHUISWEG 1 - SCHEVENINGEN

Billijke prijzen. Centrale verwarming. 's Winters geopend.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admmissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer **J. A. SOETENS, Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.**OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.**A. H. J. G. **WALBEEHM**, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.Mr. E. **RIJKE**, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.S. **TAGOR**, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.W. G. **HAUFF**, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.**IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA**, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor- maties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).**MAS SAMSI**, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma **MARTINUS NIJHOFF**, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door **REMAN IRUS** (FRED. OUDSCHANS DENTZ);II. **De Kolonie Curaçao**, door **M. VICTOR ZWIJSEN**, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkostenNo. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INRICHTING

ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.
in drie tot zes maanden, met Testimonium.**J. C. TER BRUGGEN,**
BOREELSTRAAT 5 (lijn A)
'S-GRAVENHAGE (Holland).Mondeling en schriftelijk naar alle werelddeelen.
Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.
Aanbevolen door de beste Indische familiën.Nijmegen, 30 Januari 1914.
Kastanjelaan 8.

Geachte Heer TER BRUGGEN,

Hiermede betuig ik U nogmaals mijn oprechten dank voor de genoten lessen in het Boekhouden.

Uwe briefwissel-lesse heb ik van zulk hoog gehalte bevonden, dat ik mij verplicht gevoel hiervan uiting te geven, opdat ook anderen het voordeel en voorrecht dezer lessen hebben.

Hoogachtend,

Uw Dienstw. Dienaar,

C. SCHEEPENS,

Empl. Bataafsche Petrol. Mij., oud-leerling.

**Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels**Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.**GOOSEN & SWAGERMAN**
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149**Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.**PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij**L. C. JACOBI**, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg-pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

GEEN DUISTERNIS Koperen SALONLAMP
voor Carbid f 16.50

Rijwielmagazijn „BINTANG”,

Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG
Levering van abonnementen op alle
Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften
en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).**GIJF's Alcoholvrije Groc
MOSKOWA**

(Gedeponeerd).

is verwarmend, smakelijk en zuiver.

Vraagt Uwen winkelier en bij de
fabrikanten Fa. GIJF & Co., Tel. H. 2962.**VAN RIJN & SCHILPEROORD**

Meubelfabrikanten.

Anna van Buerenstraat 157 - Tel. H. 679
'S-GRAVENHAGE.Des gewenscht worden alle soorten
Meubelen naar teekening vervaardigd.

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.**
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant 1e Rang.
Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. **AMSTERDAM**
Aanbevolen Speciaalzaak
voor het
inrichten der Slaapkamers
LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

LAAT voor Uwe familie in Indië
een **PORTRET** van U maken
bij U aan huis.
Artistieke afwerking. Gewone atelier-prijzen
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN, Fotograaf,**
Regentesselaan 108 h. Regentesseplein - Tel. 6757 en 3305
Te allen tijde aan huis te ontbieden voor het maken van
foto's van Familiegroepen, Kinderportretten, Diners enz.

AUG. SAVELKOUL.
INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.
Heerenkleeding naar Maat.
Batavia - Semarang - Soerabaya - Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit: Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Voor het HERFST- en WINTER-SEIZOEN:
JAPONSTOFFEN
MANTELSTOFFEN
Covert-Coats *Slobkousen*

**DIEREN-
TUIN**
Den Haag
Aangifte voor het Lidmaatschap
kan dagelijks geschieden ten kantore
Benoordenhout 2 en bij den Portier
aan het hoofdhek.
Invullingsbiljetten en voorwaarden
worden ook op verlangen toege-
zonden.
De contributie gaat in met de
maand, volgende op die van de
aangifte. Voorloopige toegangsbe-
wijzen worden dadelijk verstrekt.
Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium,
Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht,
Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraîchissements **NOORDEINDE 44,**
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER
Brood - Beschuit - Banket

Hotel Pension INSULINDE
BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden
KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.
OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,
Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.
KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 **ARNHEM** TELEFOON INTERC. No. 945.
Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

Ideales Sumatra ..... Prima 7 cts Sigaar
Bonbons ..... 5 cts
Gadana Flowers. 6 cts
CADENA, Groot Hertoginnelaan 109, DEN HAAG

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625
Type- en Vermenigvuldigbureau
Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.
5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 13.000.000.—.